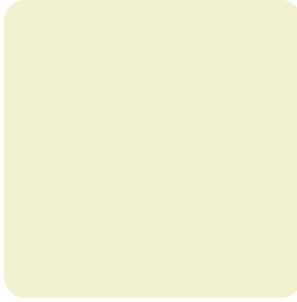
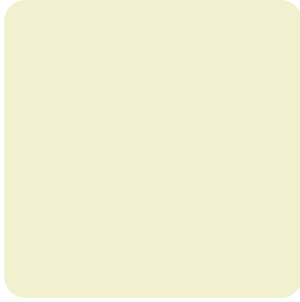
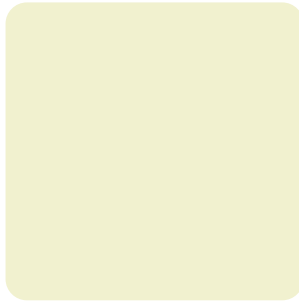
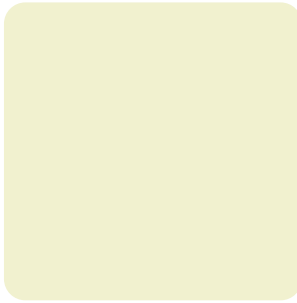
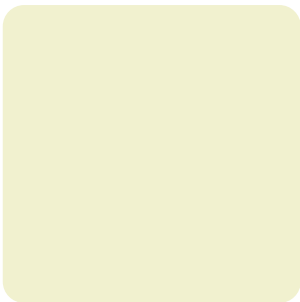
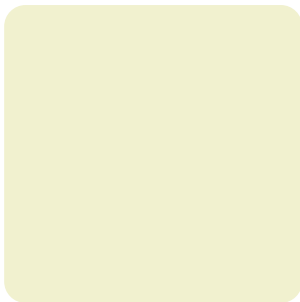

ararteko

Herriaren Defendatzailea *Defensoría del Pueblo*

11. zk

Eusko Legebiltzarrarentzako urteko txostena. 2008ko laburpena

AURKIBIDEA

AURKEZPENA	05
DATU OROKORRAK	06
PERTSONEN ESKUBIDEEI BURUZKO ARLOAK	08
JARDUERAK	14
EZOHIZKO TXOSTENA	20
GOMENDIO OROKORRAK	24
BESTELAKO JARDUERAK:	26
_ ARGITALPENAK	26
_ INTERNETEKO WEBGUNE BERRIA	28
_ JARDUNALDIAK ETA EKITALDIAK	29
_ UDAKO IKASTAROAK	32
_ BISITAK	33
INFORMAZIO INTERESGARRIA	34

Iñigo Lamarca - Arartekoa

AURKEZPENA

Atsegin handiz aurkezten dut **Ararteko erakundeak 2008an zehar egindako lana laburki biltzen duen aldizkari hau**. Zuzentzen dudan erakundea Eusko Legebiltzarrak sortu zuen, euskal herri-administrazioen (Eusko Jaurlaritza, foru aldundi eta udalen) jardueraz herritarrek egindako kezak aztertzeko, batez ere. Administrazio horien politika publikoak ere ebaluatzen ditugu, gizarteko behar beti aldakorrei ahalik eta ongien erantzun diezaieten. Hori dena azken helburu honen mende jartzen da: herri-administrazioen betekizunei dagokienez, Arartekoak pertsonen eskubideak babesteari berme sendoagoa eman diezaiola arduratzea.

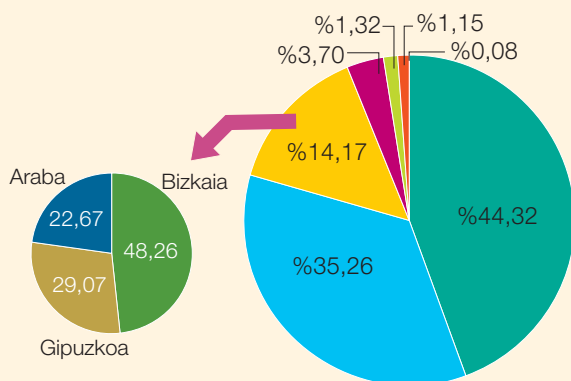
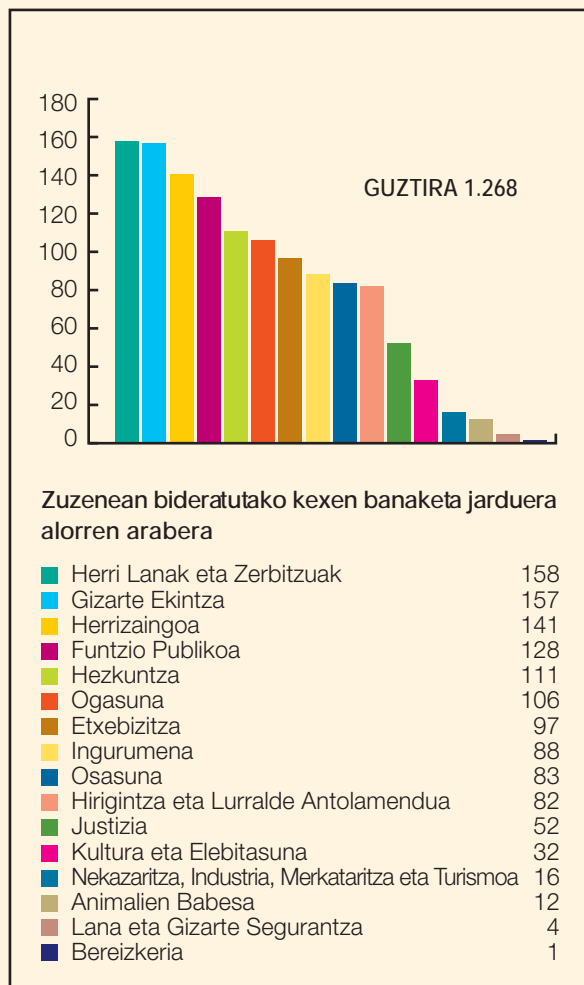
Aurten, hain zuzen, Arartekoak 20 urte beteko ditu. 1989ko martxoaren 8an, erakundea arautzeko legea onartu zenetik lau urte igaro ondoren aukeratu zuten ararteko Juan San Martín, legebiltzarkideen hiru bostenetik gorako gehiengoaren bidez, eta hura hasi zen erakunde honen zimenduak jartzen. Herrialde askotan Defensoría del Pueblo, Ombudsman, Procuraduría edo beste izen askorekin dauden erakundeen parekoa da. Horien denen sustraia orain 200 urte Suedian sortutako Ombudsmana da. Gure 20. urteurrena aprobetxatuz, euskal herritarrei Arartekoa ezagutarazteko lana biziagotu nahi dugu, honako xede hau albait ondoen betetzeko: Euskadin bizi den pertsona bakoitzak jakin dezala erakunde honek zein zerbitzu publiko eskaintzen duen eta zertan lagun diezaiokegun. Ildo beretik, eskuetan duzun aldizkari hau gu hobeto ezagutzeko eta burutzen ditugun ekintzen eta jardueren gaineko oinarrizko informazioa edukitzeko bide egokia izatea nahi dugu; horretarako, bertan azaltzen dizkizugu iaz egindako jarduerarik adierazgarrienetako batzuk.

Arartekoan berrogeita hamaika lagun gabilta lanean gaur egun. Erakundearen arduradun nagusi naizenez, eskaintzen dugun zerbitzu publikoaren kalitatea hobetzeko asmoa dut eta horretarako **laguntza eskatu nahi dizut, zure iritziak, ekarpenak, kritikak eta abar** helaraz diezazkiguzun. Horrek guztiak akuilu eta bizigarri gisa balioko digu denengana iristeko eta denei gero eta zerbitzu hobea emateko. Gure web gunearen bitartez, gu hobeto ezagutzera animatzen zaitut (www.ararteko.net) Bertan oso-osorik aurkituko duzu aldizkari honetan zertzelada batzuetan laburtu dugun urteko txostena, baita ere aurreko urteetako txostenak eta gure ibilbidean egiten aritu garen guztia herritarren eskubideak ondo babestu daitezen; administrazioek administrazio onaren printzipioaren arabera joka dezaten, jokabide desegokiak kenduz; politika publikoek aurrera egin dezaten, gizarte gero eta inklusiboago, kohesionatuago eta zuzenagoaren bidetik, dibertsitatea eta pertsonen arteko desberdintasunak errespetatuz.

Iñigo Lamarca Iturbe
Arartekoa

DATU OROKORRAK

Zuzenean bideratutako kexen banaketa eragindako administrazioen arabera

Foru administrazioa	538
(Eusko Jaurlaritza)	428
Toki administrazioa *	172
Erakunde publikoak	45
Estatuko administrazioa	16
Justizia	14
Erakunde pribatuak	1

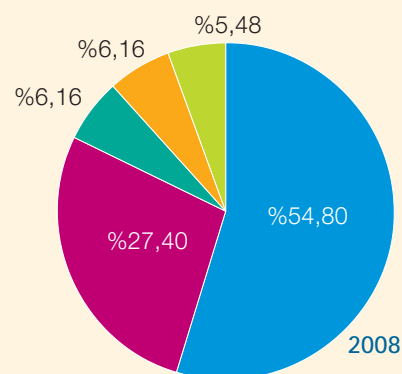
2008. urtean **4.054 kontsulta** izan ziren, erakundearengana telefonoz zuzendu ziren zein arreta zuzeneko Arartekoaren hiru bulegoetakoren batera bertaratu ziren pertsonenak. **Guztira 2.601 bisita jaso ziren eta, horietatik, 590 kexa burutu ziren, hau da, %22,68.** Horrek arreta zuzeneko bulegoetan egiten den aurretiazko lanaren garrantzia agerian uzten du farrazoi ugariengatik, Arartekoak ikertzerik izango ez dituen erreklamazioak ez onartzean.

2008an, guztira, 1.696 kexa aurkeztu zitzaizkion Arartekoari. Kexen %7,25 talderen batek aurkeztu zuten.

Azken urteetako joerak aurrera jarraitu du, eta lehenengo aldiz **internet izan da herritarrek kexak aurkezteko gehien erabili duten bidea.** Kexen %38,91 bide honen bidez jaso zen. Erreklamatzailen %38,8 gure bulegoetako batera bertaratu zen.

lax, gainera, ofiziozko 389 espediente hasi ziren. 2008. urtean bertan erabat izapidetu ziren kexei dagokienez, aztertutako kexen %28,43n okerreko jarduerak hauteman ziren. **Ukitutako administrazioak kexa eragin zuten jarduketak zuzendu ahal izan zituen okerreko jardueraren bat agertu zuten erreklamazioen %85,54n.**

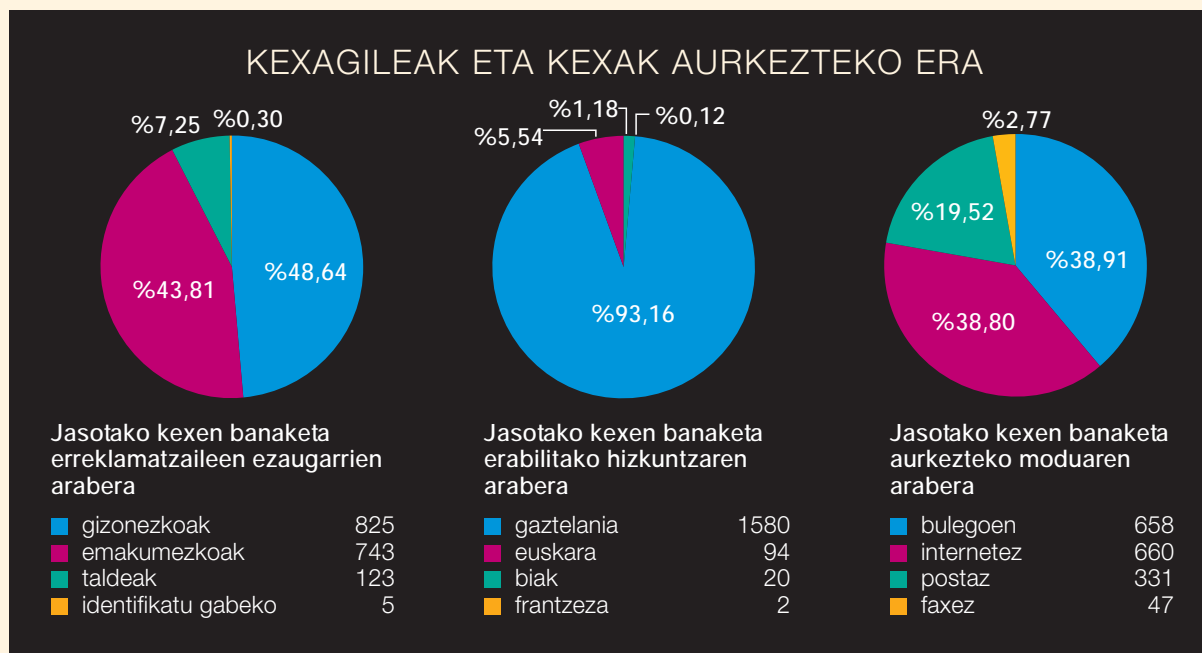
Kexak eurei lotutako gaikako alorren arabera kontuan hartzen baditugu, ikusi dugu, aurreko ekitaldiaren aldean, 2008. urtean ia ez zela aldaketarik izan erreklamazio kopuruari dagokionez. Herri Lan eta Zerbitzuak pixka bat jaitsi dira %12,46 arte. Gizarte Ekintzari %12,38 dagokio eta Herrizaingoiari %11,12.

Erreklamatzailiek Ararteko erakundearen jardueraz egin duten balorazioa

oso ona	%54,80
nahiko ona	%27,40
nahiko txarra	%6,16
oso txarra	%6,16
erantzunik ez	%5,48

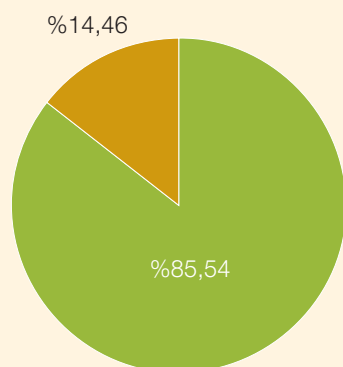
KEXAGILEAK ETA KEXAK AURKEZTEKO ERA

2008an erreklamazio gehienak toki administrazioaren aurkakoak izan ziren, hau da, izapidetutako kexa guztien %44,32. Eusko Jaurilaritzaren aurkakoak %35,26 izan ziren eta foru administrazioaren jardueren aurkakoak, berriz, %14,17. Ohartarazi behar dugu espedienteetan inplikaturako administrazioak ikertzeak ez duela okerreko jarduerarik egin dutenik esan nahi, haren esku-hartzeren bat kexa gai izan dela baizik.

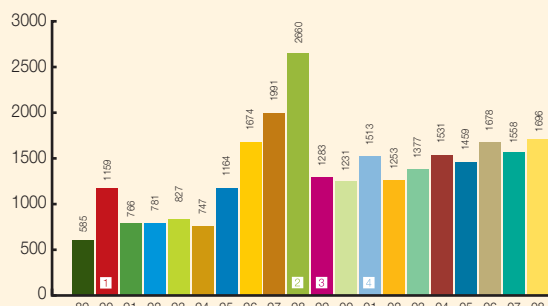
Tokiko administrazioen aurkako kexen %51,12 Bizkaiko udalen aurka izan zen, Gipuzkoako udalek kexen %24,90 jaso zuten eta Arabakoek %19,51.

Kexa aurkeztu duten pertsonen euren borondatez eta izena eman gabe betetzen duten inkestak adierazten du Arartekoaren esku-hartzea, alegia, adierazitako interesa, eskaintako arreta, egindako gestioak, etab., oso ona edo nahikoa dela (erantzun dutenen %82,2), baita kexa ebatzi ez den edo beren aurka ebatzi den kasuetan ere.

Ararteko erakundearen esku-hartzea zenbaiteraino izan den eraginkorra

- konpondutako irregulartasuna %85,54
- konpondu gabeko irregulartasuna %14,46 (gomendioa ez da onartu)

Arartekoak jasotako kexa kopuruaren bilakaera (1989-2008)

- 545 kexek kexa berdin-berdinen multzo bat osatzen dute
- 1.143 kexek kexa berdin-berdinen 2 multzo osatzen dituzte
- 62 kexek kexa berdin-berdinen multzo bat osatzen dute
- 264 kexek kexa berdin-berdinen 2 multzo osatzen dituzte

ETORKINAK

Immigrazioa, askorentzat, dituzten arazoaren aurrean eta igurikipenik ezaren edo euren eskubideen urraketaren aurrean geratzen zaien irtenbide bakarra da. Aurten, gobernuek **immigrazioari oztopoak** ipiniko dizkiotela iragarri dute (are gehiago murriztuko zaiela sarrera, alegia, herrira itzul daitezzen bultzatu...), eta hori ez da berri ona Nazioarteko Zuzenbide Humanitarioarentzat.

Estatuko Administrazio Orokorrek eman behar ditu etorkinak eurentzat gaitutako lanpostuengatik etor daitezzen, kanporatuko dituzten beldur barik bizitzeko eta lan egin ahal izateko behar diren baimenak. Baina administrazio guztiak daude inplikaturik etorkinen beharrik asetzen, eta horregatik etorkinak gizarteratzeko erakundeek konpromisoak jasotzen dituzten planak eta programak jarri dituzte martxan; lehenetsi beharko liriteke, gainera, krisiaren inguramendua gorabehera.

2008an **atzeritarrentzako gizarte eta lege arretako HELDU** zerbitzuan izan gara, eta pertsona horiek dokumentazioarekin izaten dituzten arazo nagusiak jaso ditugu. Etorriko dira gure ekintza edo bideratzeak. **BILTZEN** zerbitzuan ere izan gara; **ekimenak babestu, koordinatu eta dinamizatzen** ditu kulturen arteko harremanen ikuspegitik eta esparru askotan garatzen ditu ekintzak.

Gainera, **ofiziozko hainbat ekintzarekin** ere segitu dugu, adibidez, Euskal Autonomia Erkidegoko bikote egonkorren Erregistroan onartzen ez diren izen-emateena, bakarrik dauden atzeritar adingabeen adina zehazteko prozedurari buruzkoa, euren eskubideen defentsarena, edo administrazio publiko guztietan arituko diren interpretariaren sarea sortzeko beharriaren inguruan hasi genuena.

GUTXIENGO KULTURALAK

Ijitoen herria erakundeetan aintzatesteko urratsak egin diren arren, auzokideek gaitzesten, baztertzen eta zailtasunak ipintzen dizkieten ijito asko dago oraindik ijitoek aurrera egin dezaten eragozten.

2008an ijitoek **etxebizitzak eskuratu ahal izateko duten zailtasun** eta eurentzako oztopo handian, **udal batzuek erroldatzen ez uztean** eta auzokideen gaitzespenean esku hartu du arartekoak.

Degradatutako auzoetan, hala nola, Abanto eta Zierbenako Santa Julianan, hainbat jarduketa bideratzea ere landu da, baita arartekoak Sestao biziberritu eta hirigintzaren aldetik suspertzeko plan zuzendariaren inguruan emandako ebazpenaren jarraipena egin ere.

Azkenik, beren beregi jarraitu dugu **hezkuntza behar bereziak dituzten ikasle ijitoen gaia**.

Garrantzitsua da udal askok auzokide ijito berriak edo euren senideak erroldatzeko ipintzen dituzten trabak azpimarratzea. Gainera, auzokideen ijitoekiko gaitzespena ere handia da, eta horrek Administrazioen erantzuna baldintzatzen du. Hainbat kasutan ijitoen zailtasun eta ezaugarrien gaineko laguntzeko neurriak eta batez ere gizartea sentibilizatzeko neurriak abiarazi behar izaten dira eta, batez ere, erakundeek irmo agertu behar dute herritar guztien eskubideen defentsan eta edozein jarrera arrazista txarretsi behar dute, edonondik datorrela.

Ijitoek segitzen dute oso zaurgarri izaten eta erakundeek borondatea eta berariazko baliabideak behar dira duintasunez biziko badira. **Ijitoen Herriaren II Euskal Plana** beste aukera bat da zailtasunak aztertzeko eta aurkitzen dituzten oztopoak ezabatuzko ekintzak abiatzeko, gizarte, ekonomia, kultura eta politika alorrean gizarteratzen aurrera egingo badugu.

GAIXO KRONIKOAK

Arartekoak gaixorik daudenez gero bereziki zaugarriak diren pertsonen eskubideak babestu eta defendatzen ditu, euren gaixotasunaren ondoriozko **beharren estaldura egokia nahikoa edo bat ere garatu gabe dagoenez** dauden baliabideetara heltzea zail izaten dutelako edo gizartean estigmatizatuta daudelako. Arartekoaren jarduna buruko gaixoen eskubideak defendatzera zuzendu da urte askotan. 2008an honetan zentratu da:

_ **Jarraipena ematea gaiari buruzko txosten bereziei**, gizarte eta osasun administrazioak buruko osasunaren alorrean zer egiten duen jakin eta aztertuz (plan landuak, oinarrizko jardun lerroak, eskura dauden baliabideak, edo baliabide sortu berriak ...).

_ **Harremana sektoreko elkarrekin**, Gaixo Psikikoen Elkarte eta Senitarteekin. Gehienak Gaixo Psikikoen Elkarte eta Senitartekoen Euskadiko Federazioan bilduta daude (FEDEAFES). Harremanak Kolektibo horren arretara begira ari diren zaintzako fundazioekin ere bai.

_ **Sentsibilizazioa**: horretarako antolatu ziren, EHUko udako ikastaroen esparruan, "Pertsonen Buruko Osasuna eta Eskubideak" jardunaldiak, besteak beste, Egunabar Psikiatriaren Erabiltzaileen Bizkaiko Elkartearen eta FEDEAFESen ordezkariekin.

_ **Mendetasunaren legea deritzona garatzea**: Legearen aplikazioa buruko osasuneko kolektiboan aplikatzean

sortzen ari diren eta buruko gaixoen sektoreko profesionalen eta zaintzailen artean demanda gai izaten ari diren zailtasun eta gabeziak hautemateko.

Bestalde, Arartekoa hainbat **gaixotasun kronikorekin** (adibidez, HIESa, erretinosi pigmentarioa, esklerosi anizkoitza...) lotuta dauden beste elkarte batzuekin ere egon izan da, eta "**gaixotasun bitxiak**" deritzenei buruzko gogoeta planteatu du, eragin urria dutenez eta ezezagunagoak direnez, pairatzen dituztenen beharren arreta berezia eta sentsibilizazioa behar dutelako.

EMAKUME ETA GIZONEN ARTEKO BERTINTASUNA

Arartekoaren erakundea emakumeak eta gizonak funtsean berdinak izan daitezzen lan bermatzeko lan egiten du, **gizarte justuago eta berdintsuagoa egiteko prozesuan oinarrizko helburua delakoan**. Eta, batez ere, Emakumeen kontrako indarkeriari erakundeek emandako erantzuna EAEn txosten berezian jasotako gomendioen jarraipena eginez egiten du lan hori; euskal administrazio publikoak kontrolatzen ditu ea berdintasunaren eta **sexuarengatik inor ez baztertearen printzipioak urratzen dituzten**, euskal herritarrek arlo horretan zer behar duten eta zer eskatzen duten eta, azkenean, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Legearen garapenari eta aplikazioari jarraipena egiten die.

Legeen eta baliabideen alorretan aurrera egin den arren, emakumeen kontrako indarkeriak irauteak erakusten du lege eta baliabideak hobetu behar direla, **biktimak babestuko badira**, eta horretarako bitarteko gehiago, eta informazio gehiago eta inplikaturako eragile guztien koordinazio handiagoa behar dira.

Aurkeztu diren kexei dagokienez, bi motatakoak azpimarratuko ditugu: **sexua tarteko baztertearekin loturikoak**, adibidez, emakumeei herri batzuetako jaietan gastronomia eta kultura elkarteek antolatutako ekitaldi jakin batzuetan parte hartzen uzten ez zaielako, eta **bizitza pertsonala, familiakoa eta lanekoa benetan bateratzearekin loturikoak**, lege inguramendu erabat formalak zalantzan jartzen dituztenak.

Azkenik, berdintasunaren araudiaren garapenak eta aplikazioak agerian uzten du euskal botere publikoek aurrera egin dutela, nabarmen, araudiaren ezarpenean.

LESBIANAK, GAY-AK, TRANSEXUALAK ETA BISEXUALAK

Joera homosexualerako eta nortasun transexualeko pertsonen duintasunaren, nortasunaren garapen librearen, berdintasunaren eta bereizkeriarik ezaren eta osotasun fisiko eta moralaren eskubideak behar bezala babestuko baditugu eskubideok urratuz gero eraginkortasunez esku hartzeko moduko tresnak behar ditugu eta, aldi berean, prebentzioaren alorrean jardungo duten politika publiko proaktiboak ere beharko ditugu.

Arartekoaren erakundeak hainbat ekintza burutzen ditu gay, lesbiana, transgeneriko eta transexualen eskubideak errespetatzeko **kultura sustatzeko**. Adibidez, 2008an "Nerabe eta gazte lesbiana, gay, transexual eta bisexualak: zailtasunak eta bazterteak garapen pertsonalean, harremanetan eta sozializazioan" gaia hizpide hartuta Herritarrek gogoeta egin eta parte hartzeko V. Foroa antolatu zen.

Azpitarratu behar da, halaber, Euskadiko transgeneriko eta transexualen egoerari buruzko **txosten berezia** prestatzen lan handia egin dela; txostenean pertsona horien egoera hainbat ikuspegitatik aztertzen dugu: gizarte, lan eta ekonomia munduan sartzeko zailtasunak, diru laguntzen mendetasuna, ikastaldietan aurkitutako oztopoak, edo oreka psikologiko orokorra edo osasun oreka.

ADINEKOAK: BERAÏEN BIZI-BALDINTZAK HOBETU BEHAR DIRA

Arartekoaren funtsezko zereginetan adinekoak berariazko eskubidedunak, euren babes eta promozioen eragileak direla onartzea dago, oso ugaria den, gehienez gutxi antolatuta dagoen eta batez ere familian eta harremanen alorrean jarduten duen kolektiboaren eskariei jaramon egingo bazaie. Hala eta guztiz ere, Arartekoa arduratu ohi da adineko jendearen eskariez:

_ Batez ere adinekoen arretan aritzen diren **gizarteko baliabide batzuei**, adibidez, etxetzeko laguntza zerbitzuari, jarraipena emanez.

_ **Mendetasunaren Legea EAEn esparruan nola aplikatzen den jarraitzea**, lege aurreikuspenek zenbateraino erantzuten dieten adinekoen eta euren zaintzaileen gizarteko errealitateari eta beharrei. Hortik planteatu ahalko dugu nola hobetu dauden baliabideak, nola berriztatu legeak eta nola lortu administrazio eskudunen eraginkortasun handiagoko ekintzak.

_ Adinekoen kolektiboen **solaskide gisa arituz administrazioaren aurreko eskarrietan**, bereziki urtean zehar hainbat egoitzatan sortu diren zailtasunei buruz.

_ Adinekoen **babesa hobetzeko dauden ildoan ganean gogoeta eginez**. Zehazki, 2008an "Adinekoen eskubideak eta tratu txarren prebentzioa" hizpide dituen ezohiko txostena bukatu da, eta adinekoen eskubideak aztertuta, adinekoekin abegitsuak diren eta adinekoen tratu txar edo desegokiak emateari aurrea hartzeko dinamikak sortzen dituzten laguntzarako tresnak eta metodologiak proposatzen dira.

© Eginaren Eginez

EZINDUAK

Atal honetan **aukera berdinak izateko eskubidea** aldarrikatuz guregana jotzen duten pertsonen gaiak sartuko ditugu. Alde horretatik, garraioak inoren laguntzarik gabe eta berdintasun baldintzetan erabiltzea izatea dute aldarrikapen nagusia, eta EAEn garraio publikoak kudeatzen dituzte enpresen aurrean duten erronka handia, aurrera egin den arren, oraindik ez baita erabat bermatu garraioaren irisgarritasun unibertsalik.

Garrantzitsua da, halaber, gizarte laguntzak eskuratzeko aurkitu ohi dituzten zailtasunen aurrean Arartekoarengana jotzen duten pertsonen kopurua. 2008an gehitu egin dira mugimendua murriztuta duten pertsonentzat gordetako etxebizitzaren eraikuntza akatsak konpontzeari buruzko salaketak. Adjudikatutako etxebizitzek ez dituzte irisgarritasun baldintzak betetzen eta, ondorioz, adjudikaziodunek ezin dituzte autonomiaz eta normaltasunez erabili. Gainera, geure ekimenez, 10.000 biztanletik beherako udalerrietara jo dugu, diagnostia egiteko ea irisgarritasuna sustatzeko euskal legeak dauden hiri ingurune, espazio publiko, eraikin, garraio eta informazio eta komunikazio sistemak irisgarriak izan daitezzen bermatzeko diseinatu duen oinarritzko tresnatzat jotzen diren lau urteko programak egin eta gauzatzen diren.

Ofiziozko interbentzio hauekin guztiekin nabarmendu nahi dugu administrazio publiko guztiok gaudela behartuta lege antolamenduak ezgaituak benetan gizarteratzea bermatzeko duten bitartekoak erabiltzera, eskudun garen esparruetan.

ADINGABEAK

Arartekoak arreta berezia jartzen du adingabeen egoeran eta haien eskubideen defentsan. 18 urtetik beherakoak babes gai ezik –laster 20 urte beteko dituen Haurren Eskubideen Konbentzioak dioenez- eskubide osoko subjektuak ere badira- Adingabeei buruzko kexak kenduta (hezkuntza, osasun, babes eta halako kontuen gainean gehienak), Arartekoak 2008an bere ekimenez zaugarritasun bereziko hainbat egoera ikertu eta jarraitu ditu. Esaterako:

- _ Egoitzetan hartutako adingabeak, babesik gabeko familia egoeretan.
- _ Bakarrik dauden adingabe atzerritarak.
- _ Justiziarekin arazoak dituzten adingabeak.
- _ Eskolatzeko arazoak edo hezkuntza premia bereziak dituzten adingabeak.
- _ Eskolan tratu txarrak edo jazarpenera jasaten duten adingabeak ...

Horrela, hainbat harrera zentrotan izan gara, adingabeekin eta hezitzaileekin hitz egin dugu, bilerak egin ditugu arduradun politikoekin, jarraipen espedienteak ireki ditugu, herritarrek parte hartzeko foroetan aritu gara.

Ikusitako egoera batzuk bereziki kezkarriak dira.

TERRORISMOAREN ETA JAZARPEN INDARKERIAREN BIKTIMAK

2008. urtean gertaera garrantzitsua gertatu da, terrorismoaren biktimen egoerari dagokionez. Izan ere, azkenean, **Terrorismoaren Biktimei Aintzatespena eta Kalte-ordainak** eskaintzeko ekainaren 19ko 4/2008 Legea onartu da. Lege horrek biktimen eskubide gisa horien eskaera asko jasotzen ditu, hala nola, memoriaren, justiziaren eta kalte-ordainen printzipioak. Horrela, justiziarako, duintasunerako, kalte-ordainak jasotzeko eskubideak arautzen dira, biktimek bidegabe pairatutako mota anitzeko sufrimenduen aintzatespenaren ondorio gisa. Arauari, horrez gain, memoriarako eta egia ezagutzeko eskubideak gehitzen zaizkio. Legeak biktimen esangura politikoa eta terrorismoari legitimazio etikoa, soziala eta politikoa kentzeko beharra aintzat hartzen ditu. Gainera, arau horrek euskal herritar guztien eskubide gisa bakerako, askatasunerako eta bizikidetasunerako eskubideak jasotzen ditu. Terrorismoaren biktimen bidegabekeria larriaren egoera konpontzen lagunduko duen beharrezkoa legea da. Gainera, 2008ko ekitaldi honetan EAEn terrorismoaren biktimen egoerari eta beharrei buruzko ezohiko txostena ia amaitu da. Hori Eusko Legebiltzarrari 2009ko lehenengo hilabeteetan aurkeztuko zaio.

Adibidez, harrera zentro batzuetan bizi den saturazioa (bakarrik dauden adingabe atzerritarrentzako premiazko harrera zentroetan bereziki), buruko gaitzak dituztenen arazoentzat aski erantzunik ez dagoela, auzokideek uko egiten diotela arazotsutat dituzten nerabeentzako baliabide jakin batzuk sortzeari.

Badira, gainera, berri samarrak diren hiru gai, aurtan Arartekoak baliabide eta dedikazio handia eskatu dioten ekimenak bideratu dizkiena:

- _ **Balioen** transmisioa.
- _ **Drogen** kontsumo arazotsuak eta kontsumoen prebentzioa.
- _ **Teknologia berriak**, berbarako, Internet desegoki erabiltzea eta arrisku horien prebentzioa.

GIZARTEAN BAZTERTUTA DAUDEN PERTSONAK

Gizarte garatu batean bazterketa larria pairatzen ari diren edo etxerik ez duten pertsonak egoteak **gogoeta eragin behar digu**.

Inguruan eskubiderik baliatu ezin duten edo bitzta duinik izan ezin duten pertsonak ditugu. Zailtasun horiei, besteak beste, familia eta gizarte loturarik eza, irregulartasun administratiboko egoera, bazterketa edota osasun arazoak izaten dituztela gehitzen badiogu, bazterketa are larriagoa izaten da. Gizarte politikak martxan jarri diren arren, pertsona askok ezin die aurre egin **ekonomia eta gizarte sistemak dituen zailtasun eta eskakizunei**, batez ere bakarrik, inolako sostengurik gabe daudenean.

Arartekoak **gizartean babesik gabe dagoen** jendearen kexa ugari jaso ditu 2008an. Laguntzak nahikoa ez direla, non bizi ez dutela, prestazioak ukatzen zaizkiela, eskariei erantzuteak luze jotzen duela, edo erroldan izen ematen uzten ez zaiela kexatzen dira. Gizarte zerbitzuenganako mesfidantza eta baliabideak perfil edo behar batzuetara egokitzen ez direla ere aipatzen da.

Arartekoak hor eman dituen ebazpenen artean Donostiako Udalari zuzendu zaiona dago; etxegabeentzako udal dutxak jar ditzan eskatu zaio. Gasteizko udalari, berriz, normalean udalerrian bizi diren etxegabeek udal erroldan izena emateko duten eskubidea kontuan hartuko duen protokoloa prestatzeko eskatu zaio.

Beste arazo kezagarri bat buruko gaixotasun larriak dituzten eta babesik gabe dauden helduak gehituz doazela da, euren osotasuna arriskutan jartzearaino. Autonomiarik ez duten edo ezgai diren horiek erronka berriak sortzen dizkiete Erakunde Publikoei.

ESPETXEAN DAUDEN PERTSONAK

Arartekoa 2008an gure Erkidegoko hiru espetxeak ikustera joan da, eta bilerak egin ditu Espetxe Administrazioako arduradun gorenekin, eta presoak gizarteratzen laguntzen duten elkarteekin. Saiatu gara, halaber, gure eskumenek utzi diguten neurrian, presoek helarazi dizkiguten kasuak ere jorratzen. Gure jardunaren lerro estrategikoak hauek izan dira:

_ **Espetxearen ordezeko tratamenduen aukerak dibertsifikatzea**, eta erregimen irekia ahalik eta gehien hedatzea. Horretarako elkartearen sarearen lana babestu dugu, zigorrak betetzeko modu gehien-gehienak errazten dituen espazioa direnez gero.

_ **Gizarteratzeko aukerak presoan lan eta kultura ekintzak sustatuz etorriko dira**. Espetxeetan eta espetxetik irten eta gero lana bilatzen esku hartzen duten gizarte ekimeneko entitateak babesten ditugu.

_ Espetxeek iragazkorragoak izan behar dute, **harreman handiagoa izan behar dute gizartearen multzoarekin**, horretan nabaritu dira azken urteotako aurrerapenik handienak, gizarte zibilak ehundutako elkartasun sareari esker eta espetxeetako zuzendaritzetatik eta Espetxe Zaintzako Epaitegitik prest azaldu direlako.

_ **Parte hartzeko sistemak garatzea eta indartzea**.

_ **Presoentzako bitartekoak eta baliabideak gehitzea**. Gure lana espetxetik irteteko bezain patologia larria izan arren, dauden baliabideen berariazko baliabidera doitzen ez diren eta, ondorioz, espetxean hiltzea beste etorkizunik geratzen ez zaien presoengana zuzendu dugu.

AUZOKIDEEN ELKARTEETAN ARKITEKTURA-OZTOPOAK KENTZEA

Biztanleria zahartzen ari da, eta herritarrak sentsibilizatuago daude ezgaitasunen bat duten pertsonen ere mugitzeko beharra dutenarekin; hori dela eta, auzokideen elkarteak kontsulta ugari egiten ari dira arkitektura-oztopoak kentzearen inguruan. Arartekoak sor daitezkeen arazoak berri ematen du: batzuk pribatuak dira, beharrezkoa baita **etxejabeen elkarteko gehienak** ados egotea; eta publikoak besteak, ados jarri ondoren **proiektua Udalari aurkeztu behar baitaio, baimena eman dezan**. Arazoaren bigarren parte horretan baizik ezin esku har dezakegu guk. Kontsultetan, zenbaitetan adierazten digute adinekoek nolako arazo ekonomikoak egin behar dieten aurrez, igogailua jartzeko dagokien parte ordaintzeko. Horri dagokionez, jakinaren gainean jartzen ditugu, hala Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza Sailak nola udal batzuek gisa horretako laguntzak sortu dituztela. Laguntza horiek eskatzaileen diru-sarreraren arabera ematen dituzte, eta obrak hasi aurretik eskatu behar dira derrigorrez.

Bestalde, elkarte batzuek igogailua jartzeko dituzten arazoei buruzko erreklamazioak jasotzen jarraitzen dugu. Batez ere, igogailua fatxadan sartu behar denean sortzen dira arazoak, horretarako **bide publikoaren zati bat hartu** behar baita.

BABES PUBLIKOKO ETXEBIZITZETAN SARTZEKO ARAZOAK

Etxebizitzaren arloko kexa asko babes publikoko etxebizitzek dituzten eraikuntza akatsen gainekoak izan dira. Kasu gehienetan, Arartekoaren esku-hartzea eskatu dute administrazio publikoari eska diezaiegun har ditzatela beharrezko lege neurriak beren etxebizitzetan agertu diren eraikuntza akatsak ahalik azkarrena konpontzeko.

2008an, **ugaritu** egin dira **mugikortasun urri** iraunkorra duten **personentzat gordetako etxebizitzak** inguruko kexak. Kexa horietan, etxebizitza horiek dauzkaten eraikuntza akatsak konpontzeko eskatu dute, eta salatu dute eman zaien etxebizitzak ez dituela betetzen irisgarritasunaren gutxieneko baldintzak, eta, beraz, pertsona esleipendunak ezin erabil dezakeela etxebizitza bere gisa modu normalizatuan. Egoera horietan, akatsen neurriak galarazi egiten du etxebizitza berehala okupatzea, eta, beraz, inoiz baino gehiago, **administrazio publikoek**, etxebizitza babestuen sustatzaile diren aldetik, **premia eta modu eraginkorrean erantzun** behar dute. Irisgarritasuna Sustatzeko Legeak ez du zalantzarako biderik ematen. Lege agindu hori betetz, 2008an hainbatetan eskatu diogu Etxebizitza Sailari eska diezaiela eraikuntza enpresei beharrezko konponketak egin ditzaten mugikortasun urria duten pertsonentzat gordetako etxebizitzak egokitzeko, edo sailak berak egin ditzala bestela, baina inola ere ez dadila gerta administrazioak ezer ez egitearen ondorioz ezgaitasunen bat duten pertsonen oztopoak izatea etxebizitza duin eta egokiaz gozatzeko duten eskubidea baliatzeko.

ZENBAIT INDUSTRIA JARDUERAREN ATMOSFERAKO KUTSADURA ETA AKUSTIKOA

2008an, hainbat kexa jaso ditugu industria batzuek sortzen duten atmosferako kutsadura eta akustikoaren inguruan. Azken urteotan izan den etxe-lurren eskariaren ondorioz, bizitegi guñeak industrialdeen ondora ekarri dituzte herri askotan. Horrek, bizi kalitatearekin lotuta **herritarrak ingurumenarekin gero eta sentsibilizatuago** daudenez gero, kezka handiagoa sortzen du atmosferara isuritako gaiek pertsonen osasunean izan ditzaketan ondorio txarren inguruan. Hori dela eta, botere publikoak ezin gera daitezke ezer egin gabe, eta beharrezkoa da administrazioek esku hartzea, arrisku egoerarik gehiago izan ez dadin. Gaur egun, asko kutsatzen duten enpresa edo jarduera gehienei eragiten die **Kutsadurari Aurrea Hartzeko eta Kutsadura Kontrolatzeko Legeak (IPPC)**. Oro har ingurumena ondo babestea da lege horren helburua, atmosferaren, uraren eta lurzorua kutsadura saihestu, murriztu eta kontrolatzeko prebentzio eta kontrol sistemak ezarri. Urtean zehar ikusi dugunez, ingurumen agintaritzak Ingurumen Baimen Bateratua eman die kutsadura akustiko eta atmosferikoa sortzen dutela-eta erakunde honetan salatu izan dituzten enpresa eta instalazioei. Instalazio horiek ondo funtzionatzen dutela bermatu behar du baimenean aurreikusitakoaren arabera egindako egokitzapenak, eta, horretarako, beharrezkoa da ingurume administrazioak hori egiaztatzea. Halaber, beharrezko deritzogu ingurumena zaintzeko ezartzen diren programak zorrotz kontrolatzeari, martxan daudenean ezarritako isurtze paramentroi lotzen zaiela ziurtatzeko.

SAN MAMES INGURUAN APARKATZEA DEBEKATZEN DUTEN SEINALEEK EZ DUTE ADIERAZTEN ZEIN EGUNETAN DIREN PARTIDAK

Bilboko Udalak zigorra jarri zion pertsona bati ibilgailua San Mames futbol zelaiaren inguruan **behar ez bezala aparkatzeagatik**, eta udal gordailura eraman zion ibilgailua. Pertsona horrek esan zigunez, aparka zitekeela pentsatuz utzi zuen autoa han; izan ere, seinaleak partida egunetan soilik aparkatzea debekatzen zuen, baina ez zuen adierazten partida zegoela aparkatu zuen egun hartan, eta hark ez zuen horren berri. Kexaren funts hori agertu zen lehenago ere Arartekoan aurreko espediente batean. Espediente hartan, udalari gomendatu genion **paneletan informa zezatela debeku egunez** ere, datu hori gabe seinaleek ezin bete baitute beren debeku funtzioa. Horrez gain, zigorra indarrik gabe utz zezala gomendatu genion, eta itzul ziezaiola interesdunari ibilgailua udal gordailutik hartzeko ordaindu zuen dirua. Gomendio horietan, Zirkulazioari buruzko Araudi Orokorrean ezarritako arauak kontuan hartuta, iritzi genion partida egunetan zirkulazio araudi berezia aplikatzen zaion San Mames estadioaren inguru horretan seinale horietako bakoitzaren bertikalean hasi eta hurrengo elkargunean amaitzen zela debekua. Ondorioztatu genuen ematen zen **informazioa ez zela nahikoa** partida egunetan aparkatzea galarazteko funtzioa betetzeko, ez baitzuen funtsezko datu bat ematen, debekua zein egunetan dagoen indarrean, alegia.

Udalak ez zituen onartu gure gomendioak, haren ustez debeku seinaleek beharrezko informazioa ematen baitute beren funtzioa betetzeko.

BAINUETXEAK: BALIABIDE PUBLIKOAK MODU EGONKORREAN BETE BEHARREKO GIZARTE ESKARIA

Azken urteetan, agerian gelditu da baliabideak berrezarri beharra dagoela, hala nola “bainuetxe” izenekoak, baztertuta geratzeko arriskuan dauden pertsonen oinarrizko beharrei erantzuteko. Uste dugu **gizarte eskari** horiek, oinarrizko garbitasun zerbitzua emateari buruzkoak, **modu egonkorrean bete behar direla baliabide publikoekin**. Gainera, osasungarritasun publikoa babesteko arloari eragiten dionez, udalek egin beharko lukete zerbitzu horren kargu.

Arazo hori Donostian azaldu da. “Bainuetxeen” eskariari Kontxako hondartzako kabinen bidez erantzun zioten. Alabaina, zerbitzua kolapsatu egiten zen udan, instalazioek bi funtzio bete behar baitzituzten, “bainuetxeena” eta hondartzara joaten ziren pertsonentzako zerbitzu osagarriarena. Arazo horren ondorioz, udan zerbitzu hori Zurriolako hondartzara aldatzea erabaki zuen Udalak, eta horrek etxerik ez zuten pertsonen soilik eragiten zien. Zerbitzua aldi baterako lekuz aldatzeak baztertuta geratzeko arriskuan zeuden pertsonen gizarteratze proiektuetan eragiten zuen, eta, horregatik, udalari iradoki genion ezar zezala denei irekitako dutxa publikoen udal zerbitzu bat, kokaleku finko batean eta modu onean, gisa horretako zerbitzuak behar izaten dituzten pertsonen baliabide ekonomiko urriak dituztenez. Alabaina, Donostiako ordenantza fiskalak ezartzen zituen prezioak, itxuraz oso handiak ez baziren ere, ezin ordain zitzaketan etxerik gabekoek edo baliabide urriko pertsonen. Donostiako Udalak ez zuen onartu iradokizuna.

EMAKUME LANGILE PUBLIKOAK EZ DU GALTZEN URTEKO OPORRAK GOZATZEKO ESKUBIDEA, HAURDUNALDIA, ERDITZEA, AMATASUN BAIMENA EDO EDOSKITZE NATURALA DELA-ETA ALDI BATERAKO EZINTASUNAREKIN BAT BADATOZ

Hala ulertu genuen guk Arabako Gizarte Ongizateko Foru Institutuko funtzionario batek aztertze eskatu zigun kasu honetan: administrazioak ez zion erabiltzen utzi haurdunaldiaren ondorioz aldi batez lanik egin ezinik egon zela-eta urte naturalaren barruan gozatzerik izan ez zuen eskubide bat.

Emakumeen eta gizonen arteko benetako berdintasunerako Legeak (LOI) oporrak gozatzeko eskubidea ematen du, baldin eta opor horiek adierazitako egoera horietako batekin bat etorri badira, nahiz eta urte naturala igaro den. Nahiz eta legeak berariaz langileen bi talderi aitortzen dien eskubide hori, ezin pentsa dezakegu hortik bazter gelditzen direnik erkidegoko, tokiko edo foru administrazioiko nahiz esplizituki aipatzen ez diren administrazioiko beste esparruetako funtzionarioak, izan karrerakoak edo izan bitartekoak. LOIk Europako zuzemen bat erantsi dio Espainiako ordenamendu berdintasun formala, Konstituzioko 14. artikulua aldarrikatzen duen hori, berdintasun eraginkor edo benetako bihur dadin lortzeko sortu da. Horrek esan nahi du lege hori onartu aurretik ere bazela **berdintasun eskubidearen aitortza**, eta ezin zela inolako bereizkeriarik egitea jaiotza, arraza, sexu, erlijio, iritzi edo beste edozein inguruabar edo egoera pertsonal zein sozialak aintzat hartuta. Alde horretatik, LOIk berariazko aitortza egin baino askoz ere lehenago, Auzitegi Konstituzionalak eraginkortasun osoa eta zuzena ematen zion 15. artikuluari, eta baztertzailatzat jotzen zuen pertsonaren sexuarekin lotutako tratamendu oro, nola gertatzen baita amatasunarekin.

Beraz, legeak izan daitezkeen aplikazio guztiak ez dituela jaso argudiatzea haurdunaldiarekin lotutako osasun arazoiengatik gaixo-agiria hartua zuen emakume langile batek oporrak hartzeko duen eskubideari trabak jartzea da, edozein delarik ere haren kontratu edo izendapenaren araubidea eta lan egiten duen administrazioa edo enpresa.

PRAILEAITZ HISTORIAURREKO HAITZULOA ETA HAREN INGURUA BABESTEA

Elkarte batek Arartekora jo zuen, Praileaitz (Deba) haitzuloko historiaurreko santutegiaren egoeraren berri emateko. Historiaurreko santutegi hori kultur ondare izendatu zuen Eusko Jauriaritzak, haitzuloa eta ingurua babesteko araubidea ezartzen duen dekretu baten bidez, haitzuloa Sasiolako harrobiko lan esparruaren barruan zein egoeratan dagoen oinarritzat hartuta. Elkarreak adierazi zuen ez zegoela ados haitzuloa babesteko araubide horrekin. Haren ustez, haitzuloa zorrotz zaintzeko araubide horrek ez ditu kentzen harrobi horretako lanek sortzen dituzten **kanpoko arriskuak**. Bestalde, adierazi zuen iparraldeko hegala zaindu beharra dagoela, Deba ibaiak osatzen duen meandroari jarraituz. Dekretuan aurreikusitako babes araubideak haitzuloren mantentzea eta **harrobiko leherketek sortzen dituzten bibrazioen eragin zuzena** kontrolatzen ditu. Bibrazio horiek ez dituzte gainditu Dekretuan jasotako parametroak, eta ez da inon jasota ageri haitzuloiari eta margoei inolako kalterik egin dietenik. Nolanahi ere, Dekretuak jarraipen mekanismoak jasotzen ditu, nola baita zaintza plana, eta horren bidez aldaketak proposa daitezke, bai babes esparruaren mugaketari dagokionez eta bai horietako batzuen erabileren gaineko araubideari dagokionez. Beste kontu bat da ondarearen ingurua mugatzea, baina hori oso zaila da. Horregatik, interesgarria iruditu zitzaigun Kultura Sailak Euskal Kultur Ondareari buruzko Legeko artikulua bat erregelamendu bidez garatzeko aukera susta ote daitekeen ebaluatzea. Praileaitz haitzuloren kasuan, eskura zegoen informazio guztia aztertu eta gero, ondorioztatu genuen bazela justifikazio tekniko bat **ingurua mugatzeari buruz bere garaian hartu zen irizpidea berrikusteko**. Hori ikusita, historiaurreko santutegiaren inguruko hegal osoa hurbileko babes esparru gisa hartzeko aukera aztertu behar luke Kultura Sailak, horren esanahiari balioa emateko eta ondarea egoki ulertzeko.

UDALEK ORDAINDU BEHAR DUTE HEZKUNTZA INSTALAZIOETAKO MANTENTZE LANEN KOSTUA

Guardiako Udalak 2.668,00 euro ordaintzeko eskatu zion ondoko herri batean bizi zen familia bati, gastu gisa, 2007. urtean lau seme-alabak herriko ikastetxe publikoan ibili zirela eta. Erakunde honek Udalarai gogorarazi zion tokiko korporazioen betebeharra dela hezkuntzaren zerbitzura jarritako instalazioetako mantentze-lanen kargu egitea, eta horrek ezin diela eragin zerbitzu horiek erabiltzen dituztenei. Bestalde, gogorarazi ere genion ez dagoela **adingabeak zertan eskolatu haien familiak bizi diren herrietan**. Familiaren bizilekua edo helbidea garrantzitsua izango da, baldin eta hori erabiltzen bada haurrak eskolan onartzeko **irizpide lehenetsi** gisa; esate baterako, eskolan behar beste leku ez dagoelako edo **garraio eta jangelaren** zerbitzu osagarriak izateko. Zenbaitetan, tokiko korporazio batzuek akordio bitxiak hartu izan dituzte, eta, horien bidez, ondoko herrietan bizi diren ikasleen eskolatzeak dakarren gastu gehiegizkoa orekatu ahal izan dute. Baina izan daitezkeen gisa horretako akordioak ez betetzea ezin izan daiteke familiei dirua ordainarazteko arrazoi.

GARRAIO PUBLIKOA: GERO ETA ESKARI HANDIAGOA HERRITARREN ARTEAN

Lantokira, aisiarako guneetara, ospitaleetara eta beste hainbat tokitara garraio publikoan joateko herritarren eskariak gero eta gehiago kezkatzen ditu administrazioak. Alabaina, herritarrek beren autoa erabiltzeari utzi eta, beraz, garraio publikoa erabil dezaten, beharrezkoa da garraio eskaintzak benetan erantzutea erabiltzaileek aldarrikatzen dituzten beharrei, bai ibilbideari dagokionez, bai maiztasunari dagokionez, eta bai bestelako alderdiei dagokionez ere. Gainera, beharrezkoa da **garraio bideen artean koordinazioa izatea** ere, bidaiariak bidaiatzen jarraitzeko modua izan dezan, konbinazioetan denbora gehiegi itxaron beharrik izan gabe. Arazo horri irtenbidea aurkitu nahian ari dira Bizkaian. Hain zuzen ere, lurralde horretan hainbat garraio bideek jarduten dute, eta batzuetan elkar estaltzen dute, hala nola Renfek, Fevek, Bilboko Metroak, EuskoTranek, EuskoTrenak eta Bizkaibusek. Egoera horrek bereziki Bilboaldeari eragiten dio, eta horri erantsi behar zaio metroa etengabe hedatzearen ondorioz errepide bidezko garraio zerbitzuaren eskariari eragiten ari zaiola. Hori dela eta, esku-hartzeak koordinatu behar dira, eta zerbitzuen baliabideak optimizatu; horrek, ordea, aldi baterako eragozpenak ekar diezazkieke zenbait erabiltzailereri. Ikusten ari gara herritarren kezka handitzen ari dela, eta erabiltzaileek jadanik ez dutela bakarrik zerbitzua eskatzen, baizik eta zerbitzuak **kalitate handiagoa** izatea eskatzen dutela. Hala, erosotasunak eta, bereziki, **segurtasunak garrantzi handia hartzen dute** zerbitzuaren balorazioan.

INTIMITATERAKO ESKUBIDEA KANPIN BATEAN

Kanpin baten titularrak kexa bat aurkeztu zuen Ertzaintzak establezimendu barruan izandako jokamolde batzuen kontra. Izan ere, haren ustez, litekeena da **ostalarien intimitaterako eskubidea** urratu izana. Adierazi zigunez, Ertzaintzako eta Udaltzaingoko agente batzuk kanpinean agertu ziren, kanpin denda batean zegoen gizonezko bat identifikatzeko, itxuraz ziklomotor baten lapurretaren inguruko ikerketaren harira. Kanpineko arduradunek sartzeko baimena eman zieten agenteei, eta ustez bilatzen ari ziren pertsona horren kanpin dendaraino lagundu zituzten. Antza denez, ez zegoen han, eta agenteek han inguruan gelditzea erabaki zuten. Handik pixka batera, kanpineko segurtasun guardietako batek establezimenduko zuzendaritzari adierazi zion bi ertzainetako batek poltsak atera zituela dendatik, eta haiek miatzen ari zela. Erreklamatzaila bertara joan zen, eta agenteei adierazi zien ez zegoela ados egiten ari zirenekin, jabearen intimitaterako eskubidea urratzen ari zirela iritzita, eta adierazi ere zien konpromisoan jarriko zutela, kanpinaren arduraduna zen aldetik. Agenteek miatzen ari ziren poltsak itxi zituzten orduan, eta denda barruan sartu zituzten ostera. Dirudienez, agenteetako baten hitzezko tratua ere ez zen egokia izan, eta, gainera, ez zion bere **identifikazio profesionaleko zenbakia** eman nahi izan, kexatzeko modua izan zezan. Horren ostean, beste ertzain batzuek adierazi zioten agenteak salatu egin zuela, autoritateari oztopo egiteagatik eta zaintzako objektuak galtzeagatik; haren jarduna zalantzan jarri izanarekin lotu zuen berak salaketa hori.

Barne Sailak gertaera haren inguruan egindako **barne ikerketaren** berri eman zigun. Agenteek aitortu zuten poltsak miatu zituztela, baina zehaztu zuten dendara sartzeko irtenkian zeudela, eta ez barruan. Beste lekuko batzuek, ordea, ziurtatu zuten agenteak iritsi zirenean denda itxita zegoela eta ez zegoela poltsarik kanpoan. Nolanahi ere, zalantzazkoa da poltsak begi bistan egoteak polizia jarduna justifika ote dezakeen, baldin eta dendako gune pribatu batean bazeuden. Bestalde, sailak ikerketa horretan iritzi zion ez zela egokia izan agenteak kanpinaren titularrari emandako tratua, eta agenteak ere ez ziola eman bere identifikazio profesionalea; hori dela eta, jokabide hori aztertzen ari zen. Horrez gain, sailak baieztatu zigun erreklamatzaila salatu egin zutela, autoritatearen agenteei ustez errespeturik ez izateagatik eta aintzat ez hartzeagatik, eta hark, aldi berean, beste salaketa bat jarri zuela.

© Diario Vasco

SALTOKI HANDIEN EZARPENA ETA HERRITARREN PARTE- HARTZEA

Saltoki handiak egiteak onura handia ekartzen diete biztanle askori, baina, aldi berean, ezin ukatuzkoa da beste pertsona batzuei **trabak, eragozpenak eta kalteak** ekartzen dizkietela, eta informazio eta arreta pertsonalizatua eskatzen dute, sortzen zaizkien zalantzak argitzeko. Talde eta pertsona kaltetuek eskubidea dute beren kezken inguruko erantzun zehaztu bat izateko, bai lanak egiten ari direnean eta baita martxan jarri eta gero ere. Hala, **Lasarte-Hendaia tren linea bitan banatzeko proiektuaren** harira, hainbat esku-hartze izan dira, herritarrek parte-hartze eraginkor eta benetakoa eskatzen baitzuten linea hori ezartzeko prozesuan. Jasotako kexak hainbat kontu eta kezkari buruzkoak badira ere, denetan aipatzen da zein zaila den benetan eta zuzenean hitz egitea erabakiak hartzeko ardura duen administrazioarekin. Horri dagokionez, alde batera utzita Administrazio arduradunak dagokion lege forma betez izapidetu ote dituen proiektuak, beharrezkotzat jo beharko litzateke herritar kaltetuei informazio pertsonalizatua ematea. Uste dugu egokia dela herritar kaltetuei kasu egiteko baliabide espezifikoak jartzea, hala pertsonalak nola materialak, eta horiek lekua izan behar luketela handi samarrak diren proiektuetan. Beraz, gisa horretako azpiegiturak martxan jartzeko prozesuan, **arduradun kualifikatu** bat jarri beharko litzateke beti **herritarrekin hitz egiteko**, hala zuzenean eragiten dieten pertsonekin hitz egiteko nola eskuarki bizilagunen aldarrikapenen ordezkari egiten diren taldeetako arduradunekin hitz egiteko. Solasaldi horrek egiten diren galdera guztiei erantzuteko balio beharko luke, lege izapide hutsak betetzeko baino areago.

NOR DA 50 URTETIK GORAKO?

Enpresa txiki batek eskari bat aurkeztu zuen Bizkaiko Foru Aldundiak enplegu egonkorra sustatzeko ematen duen diru laguntza lortzeko, hain zuzen ere, 50 urtetik gorako langile gizonezko bati aldi baterako kontratua mugagabe bihurtzeko. Bizkaiko Foru Aldundiko Lan eta Trebakuntza Sailak ezetsi egin zuen eskaria, langilea ez zelako 50 urtetik gorakoa aldi baterako kontratua mugagabe bihurtu zen garaian, nahiz eta orduan langileak **50 urte eta 11 hilabete izan**. Sailaren arabera, "50 urte dituen pertsona bat ezin har daiteke, zentzu hertsian, 50 urtetik gorakotzat, horretarako 51 urteak beteta eduki behar baititu". Bizkaiko Foru Aldundiko Lan eta Trebakuntza Sailari gomendatu genion aitor zezala enpresa sustatzaileak foru dekretu batean ezarritako diru laguntzak emateko prozeduran parte hartzeko zeukan eskubidea, garbi baitzegoen hark konfiantza jarri zuela Sailaren jardun onean eta fede onez aritu zela eskuarki onartzen zitzaion diru laguntza horren xedea interpretatzeko orduan. Kontuan hartu behar da arauak berak ez zuela jasotzen inolako zehaztapenik diru laguntza aplikatzeko orduan 50 urtetik gorakoa nor zen argitzeko. Gainera, urte hartako deialdian, 2008koan, berariazko erreferentzia bat erantsi zuen Lan eta Trebakuntza Sailak, erreferentziazko denbora unitatea urtea zela argitzeko. Hauxe zioen zehazki: "Adina urteen arabera zenbatuko da, jaioteguna oso-osorik barneratuta". 2008ko Foru Arauak zer denbora unitate erabiltzen zuen zehaztu zuen ñabardura hark, baina horrek ez zuen aldatzen 2007ko Dekretuaren edukia, eta hartan ez zen halakorik jasotzen. Hala ere, **ez zuten onartu** Arartekoaren gomendioa.

ARRETA SOZIOSANITARIOA: ESPARRU KONTZEPTUALA ETA NAZIOARTEKO ETA AUTONOMIETAKO AURRERAPAUSOAK. HURBILKETA

Txosten honek arreta soziosanitarioari hurbilketa teorikoa eta praktikoa eman nahi dio. Arreta hori osasun zerbitzuen eta gizarte zerbitzuen arteko lankidetzaren gisa ulertzen bada. Osasun zerbitzuetako eta gizarte zerbitzuetako egitura tradizionalak artatu ezin dituen zenbait premiei erantzun integrala eta pertsonalizatua eman behar zaie. Horrek, bereziki, mendeko adinekoei, gaixotasun kronikoak dituzten pertsoneri, gaixotasun baten fase terminalean dauden pertsoneri eta gaixotasun larri eta kronikoa duten pertsoneri eragiten die.

EAEKO IKUSPEGI KONTZEPTUALA

Arreta soziosanitarioa antolatzeko **bi oinarrizko eredu** posible daude:

_ **koordinazio soziosanitarioarena**. Hori euskal eredu da eta baita estatukoa.

_ **arreta soziosanitarioko sarea sortzearena**. Hori jatorrizko bi sareetatik -gizarte sarea eta osasun sarea- bereizten da.

EAEn laguntza soziosanitarioa baloratzeko, berrogei aditurekin lan taldea eratu zen. Aditu horiek ez dute izaera bereziturik baina, pertsonen eta ikuspegiaren aldaera kontuan hartuta, lortutako ondorioak bai direla oso adierazgarriak.

Ateratako oinarrizko ondorioak honako hauek dira:

- 1- **Nahikoa negatiboa den balorazioa** dago, EAEn gune soziosanitarioaren garapenerari dagokionez.
- 2- Burutu diren **aurrerapausoak ez zaizkie argi eta garbi helarazi** ez bere hartzaileri ez bi sareetako profesionaleri.
- 3- Ordea, ezin da huts egindako esperientziaz hitz egin, **aurrerapauso argiak** daudelako.
- 4- Arreta Soziosanitarioaren Garapenerako Plan Estrategikoaren oinarrizko helburu instrumentalen betetzearen **balorazio negatiboa** dago.
- 5- Gune soziosanitarioa garatzeko **apustu politikoa** tinkorik **ez egotea** eta partekaturiko eta adosturiko eredurik ez izatea.
- 6- Gune soziosanitarioa garatzean, **udalen indar eskasa**.
- 7- **Lurralde arteko aldeak** oso handiak dira.
- 8- **Finantzaketa** mekanismoak:
 - _ baliabide jakin batzuk finantzatzeko beharra;
 - _ baterako ordainketaren formula;
 - _ erabiltzaileen baten baliabideen urritasuna ezin daiteke oztupoa izan;
- 9- Baliabide berriak asmatu baino, **dauden baliabideak indartu eta hobetu** behar dira
- 10- **Lehentasunezko garapena** behar duten lau baliabide daude:
 - _ buru gaixotasuna duten pertsonentzako egoitza baliabideak;
 - _ etxeko esku-hartze soziosanitarioaren programak;
 - _ jokabide nahasteak dituzten adingabeentzat programa terapeutiko eta hezkuntzazkoak;
 - _ adinekoentzako unitate espezifikoaren garapen handiagoa.

© EL CORREO

ONDORIOAK ETA GOMENDIOAK

A) Arreta soziosanitarioaren ereduarekin zerikusia dutenak.

- 1- Koordinazio ereduaren **interpretazio zabala eta malgua**.
- 2- Gune soziosanitarioa **finkatzea**, funtzionamendu dinamikoagoarekin eta eraginkorragoarekin; zerbitzuen antolaketaren eta diziplinen arteko lanaren sustapenaren esparruan formula berriekin.
- 3- **Muga geografikoak**. Prozesuan dauden arauzko aldaketen bidez, sistema bakoitzaren -osasun sistema eta gizarte sistema- zonifikazioa hurbiltzeko saiakera egin beharko litzateke.

- 4- Arreta soziosanitarioak **hornidura ekonomiko espezifikoak** eskatzen ditu. Beraz, arretaren kostuaren aurreikuspenak zehaztu behar dira eta jada dauden bitartekoaren erabilera arrazionalagoa egin behar da.
- 5- **Hornidura ekonomikoaren erabilera malgua**. Interesgarria izan daitekeen formula bi arloetan eskudunak diren administrazio publikoek **funts komunari** baliabide ekonomikoak ematea da.
- 6- **Erakundearen konpromisoa**. Maila guztietan konpromiso profesionala eta politikoa indartzea funtsezkoa da. Honako mailetan, beraz: autonomikoa, forukoa eta udalekoa.

B) Baliabideen sarearekin zerikusia dutenak.

- 7- **Arreta formulei lehenetasuna**. Erabiltzaileei beren etxeetan arreta erraztera bideratutako politikak.
- 8- **Gizarteko eta familiako arreta sareari babesa emateko formulak indartzea**.
- 9- Ahaleginak **iraupen luzeko beharrian konplexuak** dituzten taldeetan biltzea.

C) Arreta soziosanitarioaren antolaketarekin zerikusia dutenak.

- 10- **Lan egiteko moduak**. Diziplina arteko ekipoekin eta koordinazio estrategiak sortuz.
- 11- **Lanerako bitartekoak**. Adibidez, lehenetasuneko esparruetan baloratzeko bitarteko orokorrak
- 12- **Saiakuntza proiektua**. Esparru soziosanitarioan formula berriak aztertzeko balio duten ekimenak abian jartzea komenigarria da.

Arartekoa Izaskun Bilbao Eusko Legebiltzarreko presidentarekin

GIZARTE EKINTZA SEKTOREKO LAN BALDINTZAK

Bazterkeria arriskuan dauden pertsonak, babesgabetasun egoeran dauden adingabeak, pertsona ezgaituak edo mendetasun desberdina duten adinekoak bezalako sektore hain esanguratsuen gizarte arretarako gure erkidegoan jarritako zerbitzuen eta baliabideen gehiengoak gizarte ekimenezko elkarte edo erakundeek kudeaturikoa da. Horretarako, laguntza ekonomikoak jasotzen dituzte hainbat administrazioen eskutik (Eusko Jaurlaritzak, foru aldundiak, udalak eta mankomunitateetatik...). Txosten honek sektore horretan, elkarteetan, fundazioetan eta gainerako erakundeetan lan egiten duten pertsonen beren egitekoa zein baldintzetan burutzen duten aztertu nahi du.

Gizarte esku-hartzearen hirugarren sektorea **etengabe hazten ari den sektorea** da eta azken urteotan garapen nabarmena izan du. Gauzak horrela, 2002ko datuen arabera, EAEn jada 520 milioi euroko urteko aurrekontua mugitzen zuen. Hori, gutxi gorabehera, Euskadin sortutako BPGdaren % 1,4 zen. Lanaldi osoaren pareko lanari dagokionez, ordaindutako lan bolumen osoa 15.450 lanpostukoa izan zen, hau da, erkidegoko lan osoaren % 1,9.

Datu berriagoek adierazten dute sektore hori **1.500 erakundek** osatuko luketela eta **180.000 pertsona** horietako kide izango lirakeela. 18.000 pertsona baino gehiagok ordainsariaren truke lan egingo lukete eta

60.000 pertsona inguruk borondatez lan egingo lukete. Hori horrela izanda eta eragin sozioekonomiko handia izanda ere, gizarte esku-hartzearen hirugarren sektorea ez dago oraindik oso arautua. Egoera horren eragina ez da bakarrik milaka pertsonaren lan baldintzetan islatzen, zerbitzuaren kalitatean ere baduelako eraginik.

Txostenak hiru lurraldeak eta azpisektore guztiek barne hartzen dituzten 293 erakundearen eredu adierazgarriak emandako datuak aztertzen ditu (hirugarren adina, ezgaitasuna, adingabeak...). Datu kuantitatiboekin batera, tartean egon diren zenbait agenteren informazio kualitatiboa biltzeko ahalegina ere egin da (administrazioen arduradunak, ordezkari sindikalak, adituak).

SEKTOREAREN DATU ESANGURATSU BATZUK

_ **Erakunde**en gehiengoak hiru hiriburuetan biltzen da (% 70 baino gehiago). Erakundeek irabazi asmorik gabeko elkarte gisa funtzionatzen dute (% 78) eta jarduteko eremua dute -lurraldekoa (% 38) edo udalekoa (% 30).

_ **Jarduera nagusia** gizarte zerbitzuen alorrean zentratzen da (% 44). % 19k hirugarren adinekoei artatzen die; % 34k haurrei, nerabeei edo gazteei. Artatutako egoera gehienek ezgaitasunen batekin (% 44) edo gizarte bazterkeriarekin (% 37) dute zerikusia.

Iñigo Lamarca Izaskun Bilbao Eusko Legebiltzarreko presidentearekin

_ Hirutik bik sinatutako lan hitzarmenen bat dute, gehienek (% 59) lurralde izaerakoa.

_ 2006. urtean, gutxienez, **278 milioi euro** kudeatu zituzten. Kopuru horren % 71 administrazioek finantzatu zuten, dirulaguntzen edo hitzarmenen bidez.

_ Sektorean lan egiten duten 10 pertsonatik 7 **emakumeak** dira. Boluntarioei dagokienez, 10 pertsonatik 6 emakumeak dira.

_ "**Osasunaren**" azpisektorean lan egiten duten pertsonetatik ia erdia (% 45) emakumeak dira.

_ **Lan baldintzak** aztertutako edozein puntutan nabarmenki aldatzen dira: lanean egonkortasuna, lanorduak eta lanaldia, oporrak, ordainsariak, etab.

SEKTOREAN AZPIMARRAGARRIEN ETA BALDINTZATZAILE DIREN ELEMENTUAK

1. Egoera **aniztasun handia**, artatzen duen biztanleen sektorearen, baliabideak dauden lurraldearen eta erakundearen tamainaren, istorioaren, profesionalizazioaren... arabera.

2. **Erakundeak finantzaketa publikoaren menpekoak dira**. Ondorioz, finantzaketaren baldintzak nolakoak izan, halakoak izango dira ere bertako profesionalen lan baldintzak.

3. **Finantzaketa sistemei dagokienez, nahiko argi dagoen eskala dago**. Eskala hori dirulaguntzetatik hitzarmen eta kontratuetaraino doa.

4. Programek dirulaguntzen bidetik jasotzen badituzte laguntzak, oso ohikoa izaten da laguntza (neurri batean edo beste batean) ematen duten administrazioak bat baino gehiago izatea. Oro har, lan eremuak izaten dira. Horietan, administrazioak dituen eskumenak ez dira behar beste argiak izaten eta, horren ondorioz, aurrekontu konpromisoak ez dira hain nabarmenak ere izaten. Ondorioz, erakundeek urtero

ezohizko txostena

bilatu behar dituzte finantzaketa iturriak eta horrek etengabeko zalantzan mantentzen ditu programak. Horri administrazioaren jardun txarra eranstean badiogu, erraz imajina daiteke erakunde batzuen **ezegonkortasuna** eta **zailtasunak** nolakoak diren programak eta zerbitzuak mantendu nahi badituzte.

5. Beti ez daude argi zerbitzu jakin bat finantzatua izateko arrazoiak. Egoera hori argi geratzen da **gizartearen eremuan "zerbitzu sorta" falta** izateagatik. Zerbitzu sorta horren bidez, argi eta garbi beharrezkoak diren baliabideak eta programak eta administrazio bakoitzaren erantzukizunak ezarriko dira.

6. Txostenak **sektorearen beraren** zenbait "**ahulezia**" ere agerian utzi ditu (kudeatzeko gaitasuna, bere profesionalizazio maila...).

Logikoki, gure **gomendioak** erakunde publikoei dagozkien hobekuntzetan zentratzen da baina ez da komeni ahaztea antolamenduan edo erakundeetako praktiketan hobekuntzak sartzeko beharra.

SEKTOREAREN ZAKO ERRONKA ETA GIZARTEAREN ZAKO ERRONKA

Gizarte esku-hartzearen hirugarren sektoreak etorkizuna baldintzatzen dioten erroka batzuk ditu. Irabazi asmoa duten erakundeak sartzea, gizarte mezenasgoaren papera, geroz eta handiagoa den sindikatuen papera eta negoziazio sektorial berriek lan baldintza berriak zehaztuko dituzte datozen urteetan.

Profesionalak "erre" gabe, pertsonen kalitatezko zerbitzua eskaini nahi badiegu, **beharrezkoa da beren lana duin egitea** eta, batez ere, egoera ahulagoan dauden pertsonen edo gizarte bazterkeria jasateko arrisku gehiago duten pertsonen artatzen dietenen lan **baldintzak hobetzea**. Horrek **egungo finantzaketa eta lankidetzak sistemak berraztertzea eta hobetzea** eskatzen du.

INGURUMENEAN ERAGINIK DUTEN HIRIGINTZAKO PLAN GUZTIEN INGURUMEN INPAKTUA EBALUATZEKO BEHARRA

Arartekoak gomendia luzatu die hirigintzako antolamenduko planak onartzeko eskudun diren tokiko eta foru administrazioei gogoan izan dezaten hirigintzako plan guztiak tramitatzean Europako Legebiltzarraren eta Kontseiluaren Zuzentaraua, plan eta programa jakin batzuek ingurumenean dituzten ondoreen ebaluazioari buruzkoa, eta plan eta programa jakin batzuek ingurumenean dituzten ondoreen ebaluazioari buruzko estatuko Legea bete behar dituztela.

Arau horiek **hirigintza antolatzeko plan guztien ingurumen ebaluazioa** eskatzen dute, ingurumenerako ondore garrantzitsuak izan ditzaketenean. Bi arauok diotenez, ondore garrantzitsuak dituzte ingurumen inpaktuaren ebaluazioa egingo zaien gerorako egitasmoak baimentzeko esparru izango diren hirigintza antolatzeko planak –hiri lurretan zein landa lurretan-. Gure autonomia erkidegoko ingurumen eta hirigintza legeek, ordea, ez dute antolamendu xehatuko planek eta egiturazko antolamenduko planen aldaketek, hiri lurrei eragingo badiete, ingurumen ebaluaziorik behar dutenik xedatzen, oinarrizko ingurumen legediak esaten dituen ingurumenerako ondore garrantzitsuak izan litzaketen arren. Halaber, ez da gaur arte inolako **prozedura berezirik** jarraitu esparruko txikiko planeamendu edo planen aldaketa jakin batzuek ingurumenerako ondore garrantzitsurik izan lezaketen ala ez zehazteko. Halako prozedurarik segitzen ez den bitartean, ingurumeneko organo eskudunak aztertu behar du, kasuz kasu, delako planak zein hiri antolamenduko plan orokorren edozein aldaketak, ingurumenerako dituzten ondore kaltegarriengatik, ingurumen ebaluaziorik behar duten ala ez.

HILERRIETAKO ZERBITZU PUBLIKOAK ERLIJIO-SINESMEN EZBERDINETARA EGOKITZEA, KOMUNITATE MUSULMANA BEREZIKI AIPATUZ

Komunitate musulmanaren eskari nagusietako bat hilerri musulmanak sortzea da, euren erritoen arabera ehorzteko aukera izan dezaten. Zail dago, ordea, besteak beste, hilerria derrigor eman beharreko zerbitzu publikoa, udalerrien eskumenekoa den arren, administrazio bakoitzak bere udalerriko ehorzte eskariak ase behar ditu eta, ondorioz, ez **dago erraz** musulmanen kolektiboari **herriz herriko irtenbiderik** eskaintzea. Konstituzioak aldarrikatzen duen kulturako askatasunari dagokionez, hilerriek ez dute inongo sinesmenen aldekoak izan behar, eta hileta erritoak bakoitzaren sinesmen eta erlijioaren arabera gauzatzeko moduko zerbitzua eman behar dute. Praktikan, ordea, sentipen erlijiosoak heriotzarekin loturiko erritoetan duen oihartzuna kontuan hartuta, ekipamendu horien diseinua, antolamendua eta ezaugarriak nagusiki katolikoa den euskal gizartearen sinesmenetarako pentsatuta daude. Gomendio orokor honen bidez **administrazio publikoek** dituzten **ildoetan eta bitartekoetan**

sakondu nahi du, gehituz doan eskaria behar beste aurreikusiz planifikatu eta ondo erantzungo bazaio. Horregatik, administrazio publikoei eskatzen diegu hilerrietako zerbitzu publikoak arautu, sustatu, planifikatu edota ematen eragina duten, euren eskumeneko esparruetan, irekita egon daitezen **kolektibo musulmanaren eskari gorakorri erantzuteko**, eta ehorzteak musulmanen erritoaren arabera egin daitezen ahalbidetzeko neurriak har ditzaten.

ETXEBIZITZA ESKATZEN DUTENEN ERREGISTROAREN EBAZPENEN TRAMITAZIOA ETA JAKINARAZPENAK ADMINISTRAZIO PUBLIKOEN ARAUBIDE JURIDIKOAREN ETA ADMINISTRAZIO PROZEDURA ERKIDEAREN 30/1992 LEGERA EGOKITU BEHARRA.

Azkeneko urteotan kexa ugari jaso ditugu **Etxebizitza Eskatzen dutenen Erregistroaren** funtzionamenduari buruz. Ñabardurak ñabardura, erreklamazio horietan guztietan agerian geratzen da jendea ez dagoela ados Eusko Jaurlaritzaren Etxebizitza eta Gizarte Gaien Sailak erregistro horren kudeaketan hartzen dituen ebazpenak tramitatzeko moduarekin, eta salatzen da, batez ere, etxebizitza babestua eskatzen dutenen baxa espedienteak tramitatzean prozedurazko bermerik ez dagoela, aurretiazko entzunaldiaren tramiterik izaten ez delako eta jakinarazpenak sailaren lurraldetako ordezkartzen iragarkien oholen bidez egiten direlako.

Erreklamatzailleak bat datoz diotenean Sailak, administrazio prozeduraren funtsezko tramiteak egiten ez dituztenean, ez dituela entzun eta ez diela euren defentsa eskubidea baliatzeko aukerarik eman etxebizitza eskatzen dutenen erregistrotik ezabatzeke ebazpena atera baino lehen. Horrek, azken finean, etxebizitza babestua eskatzen duen edozeinek dituen eskubideak arrazoirik gabe galtzea ekarri die (etxebizitza zozketa jakin batzuetan parte hartzekoa, adibidez), eta metatutako erregistroko antzinatasunik gabe ere gelditu dira. Hainbat kexa espedienteetan erreklamaziogileek zer argudio azaltzen zuten eta administrazioak zer azalpen ematen zituen aztertu eta

gero, ondorioztatu dugu Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Sailak egun baxa ebazpenak emateko eta erregistroko inskripzio horiek aldatzeko erabiltzen duen prozedura formal berrikusi behar duela, eta ebazpenetan **interesatuaren entzunaldiaren eta jakinarazpen pertsonalen** tramiteak sartu behar dituela, etxebizitza eskatzen duen inori halako oinarritzko bermerik ukatu behar ez zaionez gero.

ARGITALPENAK

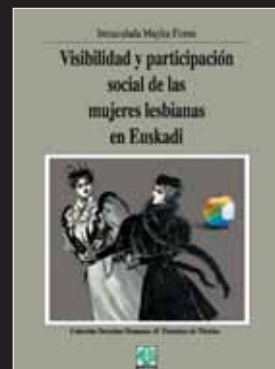
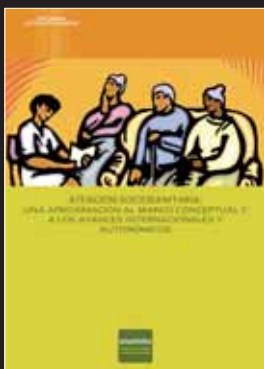
- Eusko Legebiltzararentzako Txostena, aurreko urtean Ararteko erakundeak burututako jarduera biltzen duena.
- Arreta soziosanitarioari buruzko ezohizko txostena: esparru kontzeptuala eta nazioarteko eta autonomietako aurrerapausoak. Hurbilketa.
- Gizarte esku-hartzearen hirugarren sektoreko lan baldintzei buruzko ezohizko txostena.
- Euskadiko emakume lesbianen gizarteko ikusgaitasuna eta parte-hartzea. Arartekoak bultzatu eta Inmaculada Mujikak egindako ikerlana. EAEn homosexualitatearen errealitatean, gertaera bat azpimarratu behar da: lesbianek gizartean duten ikusgaitasun txikia. Lesbianen ikusgaitasun txiki hori da, hain zuzen ere, ikerlan honen jatorria eta arrazoia. Bere helburua ikusgaitasun eskas hori eragiten duten arrazoiak eta horrek lesbianentzat eta, oro har, gizartearentzat dituen ondorioak hobeto ezagutzea da.
- **Ciberbullying-a.** Ciberbullying-a Internet, telefono mugikorrek edo on line konektatutako bideojokoak bezalako teknologia berriak erabiltzen dituen jazarpen modua da. PantallasAmigas ildo honetan lanean eta materialak prestatzen hainbat denbora daraman ekimena da. Arartekoak material horietako bat argitaratu du, Lehen Hezkuntzako haurrei zuzendutako CDa. CD horretan, haurren hizkera erabiltzen da eta, marrazki bizidunen lau istorioen eta pare bat jokoren bidez, zenbait jokabide arriskutsu bereizten eta egoera jakin batzuetan beren burua defendatzen ikas dezakete. Informazio erabilgarria ere eskaini nahi zaie haien heziketaz arduratzen diren helduei: aitei, amei, irakasleei...
- **Leihoak.** Multimedia material pack horren helburua 8 eta 12 urteko adingabeek Internet modu seguruagoan eta osasungarriagoan erabil dezaten sustatzea da, adingabeen hezkuntzaren eta informazioaren eta helduen prestakuntzaren bidez.

2008ko Giza Eskubideen kartela

Gurasoak kezka adierazten hasi dira adingabeek Internet etengabe erabiltzen dutelako. Sarea gehiegi erabiltzea, menpekotasun kasuak kontuan hartu gabe, arazo bihur daiteke askotan. Izan ere, isolatzea eragin dezake eta biktima etxekoetatik, lagunengandik eta harreman sozialetatik urrundu dezake. Beharrezkoa da adingabeek egoera hauek ezagutzea eta hautematea.

- **Derechos ciudadanos,** autonomia erkidegoetako herriaren defendatzaileek urtero ateratzen duten aldizkaria. Argitalpen berri honen izenburua: "Defentsa erakunde eta horren erabilgarritasuna heritarrentzat"
- Abenduaren 10ean Giza Eskubideen Nazioarteko Eguna ospatzen denez, Ararteko erakundeak kartela argitaratzen du, ikastetxeetan jar dadin. Horren helburua gizarte egoera ahulean dauden pertsonen beharrezko inguruko hausnarketa ahalbidetzea eta beharrezko horiekiko sentikortasun handiagoa sortzea da, baita giza eskubideak defendatzen eta babesten modu aktiboan jardungo duen gizartean aurrera egin ahal izatea ere. Era berean, egutegi elebidunak ere argitaratu dira eta horietan adingabeen oinarrizko 10

Julia Hernández, Izaskun Bilbao eta Iñigo Lamarca

eskubide aipatzen dira. 2008an leloa “Zigor fisikoen aurka jaso eskua” izan da, Europako Kontseiluaren kanpaina bat, eta gure ekarpena material hau argitaratzeaz batera egin dugu. Material horiek Euskal Autonomia Erkidegoko ikastetxe guztietan banatzen dira.

GIZA ESKUBIDEEN ALDARRIKAPEN UNIBERTSALAREN 60. URTEURRENA

Giza Eskubideen Aldarrikapen Unibertsala egin zenetik 60 urte igaro direla ospatzeko, Espainiako Defensor del Pueblok eta erakunde horren parekoa duten hamahiru autonomia erkidegoetako herriaren defendatzaileek, Iñigo Lamarca arartekoa tartean zela, baterako Adierazpena aurkeztu zuten Bartzelonan. Gainera, defentsa-erakundeek giza eskubideak babesten duten eginkizunaz hausnar egin zuen arartekoak, honako izenburuko iritzi-artikuluari: Bermerik gabe ez dago eskubiderik. Artikulu hori EAEko egunkarietan argitaratu zen. Testuok osorik kontsulta daitezke Arartekoaren web gunean: www.ararteko.net

Herriaren defendatzaileak

ARARTEKOAREN INTERNETEKO WEBGUNE BERRIA □

Arartekoak interneteko atari berria abian jarri zuen: jarduerak hedatzean irisgarria, interaktiboa, argia eta talde ahulenei arreta bereziarekin, herritarrei zerbitzu hobea eskaintzeko.

Pertsonen eskubideei buruzko arloak

Lehendik zeuden edukiak berritzeaz gain, www.ararteko.net atarian elementu berriak erantsi genituen, besteak beste, lehenetsuneko arreta behar duten 11 taldeetako bakoitzari buruzko **berariazko guneak** eta **Bereizkeriarik ez** izeneko gune generiko bat. Gune horietan, **personen eskubideei buruzko arloak** izenburupean, Arartekoak berariaz hamaika talde edo errealitate sozialen inguruan egiten duen lana aurkeztu dugu. Talde horietan, eskubideez baliatzeko egoera ahulean edo arriskuan jartzen dituzten egiturazko elementuak daude edo desberdintasuna, bereizkeria edo bazterkeria eragin dezaketene inguruabarrak antzeman daitezke. Gune horiek, arloetako bakoitzari dagozkion Arartekoaren jarduerari, dokumentuari, arau aipamenei edo estekei buruzko informazio zehatza eskaintzen dutenak, berdinak izateko eta bereizkeriarik ez jasateko egin behar den lanaren garrantziaz ohartarazi nahi dute.

Erabilerraztasuna eta elkarreragina

Pertsona guztiek informazioa jasotzeko eta parte hartzeko duten eskubidea bermatze aldera, diseinatu

genituen nabigazio menuan gardentasuna eta zehaztasuna dira nagusi. **“Erabilera eta erabilerraztasunari buruzko inkesta”** barne hartu genuen. Horren bidez, herritarrek ataria erabiltzerakoan eta bertara sartzekoan izan ditzaketene arazoene inguruko beren iritzia azal diezagukete. **“Kexa-inprimakia”** beren eskubideak urratu egin direla pentsatzen dutelako guregana jo nahi duten pertsonen kexa aurkeztu ahal izateko bidea da. Horrez gain, Arartekoarekin harremanetan jarri nahi duen pertsona orok ere halaxe egin dezake **“Harremanetarako”** atalaren bidez; inolako bereizkeriarik jasan ez badu ere. Gainera, **“Prentsa-oharrak eta artikulak”** eta **“Jarduerak”** atalen bidez, gizarteko hedabideek eta, oro har, herritarrek egiten dugunaren berri egin bezain laster izatea nahi dugu.

Bereizkeriarik ez

Interneteko atari berri hau abiarazita, giza eskubideak sustatzen eta babesten laguntzea espero dugu. Bizitza, pertsonaren duintasuna, askatasuna, berdintasuna, osotasun fisiko eta morala, nortasunaren garapen askea, etab.; eskubide horiek guztiak egunero babestu behar ditugu. Baita pertsonen eskubideak egoera onean egon daitezene beharrezkoak diren balioak ere, alegia, indarkeriarik ez erabiltzea eta lagun hurkoa, ezberdintasuna, aniztasuna, pluraltasuna, senidetetasuna eta elkartetasuna errespetatzea.

JARDUNALDIAK ETA EKITALDIAK

■ Fermín Barceló, erakundeko adingabeen arloko koordinatzailea, Dublinen **Hautzaroaren Ombudsmen Europako Sarearen Urteko Hitzaldiaren 12. bilerara** joan zen (ENOC). Hori Europako zenbait herrialdeetako eta eskualdetako hautzaroaren defendatzaileek osatzen zuten. 1997. urtean sortu zen eta ENOC deiturikoaren helburuak honako hauek dira: haurren eskubideen hitzamenaren aplikazioa ahalik eta gehienen sustatzea; adingabeen eskubideen alde lan egiten duten taldeei laguntzea; estatu kideen artean informazioak eta estrategiak trukatzea eta partekatzea eta hautzaroarentzako ombudsman bulegoen garapena sustatzea.

■ Julia Hernández arartekoaren ondokoa Valentzian **Gazte Justiziaren Nazioarteko Behatokiaren III. Hitzaldira** joan zen (GJNB). Hitzaldian Europako Gazte Justiziaren sistemak aztertu ziren: egungo egoera, aplikatu daitezkeen ereduak eta praktikak onak”.

■ Iñigo Lamarca eta Julia Hernández **Ombudsmanen Iberoamerikako Federazioaren (OIF) XIII. Kongresura** eta Amerikako Kontinenteko Giza Eskubideak sustatzeko eta babesteko Nazioarteko Erakundearen Sarearen VII. Ohiko Batzar Nagusira joan ziren. Aipatutako bi horiek Mexikoko Mérida herrian egin ziren. OIF herritarren eskubideak defendatzeko eta babesteko Iberoamerikako bilera da. Federazio horretako kideek adierazpena aurkeztu zuten Emakumearen aurkako Indarkeria Ezabatze Nazioarteko Egunaren oroitzapena zela eta.

■ Iñigo Lamarca arartekoak Berlinen **Europar Batasuneko Estatu Kideen eskualde mailako herriaren defendatzaileen VI. Mintegian** parte hartu zuen. Berlineko Eskaeren Batzordeko presidentek eta Europako herriaren defendatzaileak antolatu zuten eta hizpide izan zuten gaia honako hau izan zen: “Gizartean ahulena dena babestuz: kexen egitekoa eta eskaerak”. Arartekoak “Hirugarren adinekoei dagozkien erreklamazioei” buruzko ponentziarekin esku hartu zuen

Iñigo Lamarca Valentziako síndic de greugesekin

eta hirugarren adinekoen ahulezia eta biztanleriaren sektore horrek aurkeztu dituen kexak eta kontsultak aipatu zituen.

■ Arartekoaren adingabeen arloko koordinatzaileak, Fermín Barceló, **Hezkuntzaren Eskualdeen arteko IX. Hitzaldian** eta **Pedagogiako Nazioarteko V. Kongresuan** parte hartu zuen. Hori Peruko Arequipa herrian egin zen, izenburu generiko honen pean: “Eskolako indarkeria eztabaidan: tentsioak eta ikuspuntuak”.

■ Arartekoak eta EHUko Zuzenbide Konstituzionaleko eta Pentsaeraren Historiako Sailak **Gizarte eskubideen gaurkotasunari buruzko jardunaldia** antolatu zuten. Jardunaldi hori Leioako Gizarte eta Komunikazio Zientzien Fakultatean (EHU) izan zen. Inaugurazioaren ostean, Iñigo Lamarcaren kargura, ponentziak honako hauek eman zituzten: Granadako Unibertsitateko Francisco Balaguer eta José Antonio Montilla katedradunek; Bartzelonako Unibertsitate Zentraleko Gerardo Pissarello irakasleak eta Madrigo Unibertsitate Konplutentseko Antonio de Cabo katedradunak.

■ Valentziako Erkidegoko síndic de greugesek Alacanteko Unibertsitatearekin hitzaldi zikloa antolatu zuen, **“Herriaren defentsa erakundeak: errealitateak eta erronkak”**,

Eskubide sozialen egungo egoerari buruzko jardunaldia

autonomia erkidegoetako defendatzaileen irudiaren eta defentsa erakundearen egitekoaren inguruan, giza eskubideei dagokienez. Arartekoak "Eskubideak eta askatasunak" izeneko ponentziarekin esku hartu zuen. Horrez gain, besteak beste, Kataluniako Rafael Ribó sindic-ek, Andaluziako José Chamizo herriaren defendatzaileak eta Europako Nikiforo Diamandouros ombudsmanek parte hartu zuten.

■ Madrilgo Comillaseko Pontifizio Unibertsitateak antolatuta, **Adingabeen Eskubideei buruzko VI. Jardunaldiak** egin ziren. Bertan, arartekoak "Euskal Autonomia Erkidegoan eskolako indarkeria" izenburua duen hitzaldia eskaini zuen.

■ Andaluziako herriaren defendatzaileak bertako herriaren defentsa erakundea arautzen duen legearen 25. urteurrena zela eta, horrek antolatutako jardunaldietan parte hartu zuen Iñigo Lamacrak. "**Estatu esparu berriaren aurrean herriaren defendatzaileen erronkak**" izenburupean egindako jardunaldi horietan akademia eta erakunde arloko makina bat pertsonen partaidetza izan zen.

■ Arartekoak eta Berdintasunerako Defentsa Erakundeak hitzarmena egin zuten **tratu berdintasuna sustatzeko** eta sexuagatiko bereizkeria-egoeretan biztanleak babesteko. Hitzarmenak aipatutako bi horien arteko komunikazio eta koordinazio protokoloa ezartzen du. Horrela, biztanleek bi erakunde horietako edozeini jakinarazitako kasuak Arartekora edo Defentsa Erakundera bidaliko dira, sektore pribatukoak edo publikokoak diren kontuan hartuta, eskaera guztiei bi erakundeetako batera joanda erantzun ahal izateko.

■ Arartekoak genero indarkeriaren, etxeko indarkeriaren edota sexu erasoen ofiziozko txandan jarraitzeko, **Legelarien Euskal Kontseiluak** antolatutako nahitaezko ikastaro batean esku hartu zuen, "Berdintasunaren printzipioa genero indarkeriaren edota etxeko indarkeriaren emakume biktimen kasuetan" izeneko ponentziarekin.

■ Arartekoa **Espetxea eta generoa** izeneko liburuaren aurkezpenera joan zen. **Espetxeratzearen ondorioak emakumeengan eta atxilotuta dauden gizonak eta beren testuingurua**, hitzaurrea berak idatzi du eta

LGTB nerabeen eta gazteen egoerari buruzko Foroa

ARARTEKOAREN HAUSNARKETARAKO ETA HERRITARREN PARTAIDETZARAKO V. FOROA

Ararteko erakundeak foro bat antolatu zuen Bilbon **nerabe eta gazte lesbiana, gay, transexual eta bisexualen egoerari** buruz hausnartzeko eta eztabaidatzeko (LGTB). Egun nagusitzen diren arau eta baloreen artean orientazio sexu-afektibo homosexualak eta bisexualak eta identitate transexualak edo transgeneroak ez daude behar bezala onartuta. Horrek kalteak eragiten ditu nerabe lesbiana, gay, transexual eta bisexualen (LGTB)

autoestimarengan eta beraien garapen pertsonalarengan. Gainera, bere horretan diraute gorroto eta beldurrean oinarritzen diren homosexualitatearekiko eta transexualitatearekiko ideia eta jokabideak. Horiek erasoaldi eta jazarpen egoerak bihurtzen dira. Forua amaituta, **Hans Ytterberg-ek**, joera sexualagatik jasandako bazterkeriaren kontra jarduteko Suediako HomO ombudsmanak, hitzaldia eskaini zuen.

HERRIAREN DEFENDATZAILEEN KOORDINAZIORAKO JARDUNALDIAK

Arartekoaren ordezkariak batek Oviedoko XXIII. Herriaren Defendatzaileen Koordinaziorako Jardunaldietan parte hartu zuen. Horiek "gizarte babesik gabeko egoera larrian dauden pertsonen" azterketan zentratu ziren. Helburua, gizarte politika orokorrean heltzea eragozten duten egoerak biztanle talde bakoitzean zeintzuk diren eta zergatik sortzen diren baloratzea zen, horrek eragiten baitu babesik gabe gelditzea edo babesik gabe geratzeko arriskuan gelditzea. Hori aztertu ondoren, eta hala badagokio, gizarte sistema publikoan bizirauteko gutxieneko

baldintzak legez eta materialki bermatzen dituzten neurri osagarriak barneratzea proposatzen zen. Jardunaldietan aurretik egin ziren hiru lan tailerren ondorioak azaldu ziren. Arartekoaren bulegoa arduratu zen gizarte bazterkeria larriari buruzkoa antolatzeaz Gasteizen.

Jardunaldietan **Herritarren Eskubideen VII. Foroa** egin zen, "Gizarte ekimenaren ikuspegitik zailtasun bereziak dituzten pertsonen eskubideak" izenburupean.

Herriaren defendatzaileak

argitaratu, berriz, Zubiko Elkarteak. Elkarte horrek Zubia zentroa kudeatzen du. Bertan, profesional talde batek arazo penalak edo espetxe arazoak dituzten pertsonen laguntzen lan egiten du.

■ Ezgaitasuna duten Pertsonen Bizkaiko Federazio Koordinatzaileak (FEKOOR) **Bizkaiko emakumearen eta ezgaitasunaren V. Foroa** antolatu zuen: "Izan gaitzeen gai: Euskal Autonomia Erkidegoarentzat Genero Transbertsalitatearen eta Ezgaitasunaren proposamena". Arartekoak jardunaldi hori inauguratu zuen eta horren helburu nagusia jardun ildoan diseinua zen, ezgaitasuna duten emakumeen eskubideak aldarrikatzeko. Abenduaren 3an **Ezgaitasunaren bat duten Pertsonen Nazioarteko Eguna** ospatzen zenez, FEKOOR deiturikoak beste ekitaldi bat antolatu zuen "Alda dezagun gizartea" lelopean: zurekin ahal dugu". Bertan, Julia Hernández Ararteko erakundea ordezkatzeko egon zen.

Inigo Lamarca Maite Errorekin

UDAKO IKASTAROAK

Uztailan, Ararteko erakundeak, EHUren udako ikastaroekin elkarlanean jardunez, **“Buru osasuna eta pertsonen eskubideak”** izeneko jardunaldia antolatu zuen Donostiako Miramar jauregian.

Buruko osasunari eta pertsonen eskubideei buruzko udako ikastaroa

Buru osasunarekin erlazionatutako nahasteak eta gaixotasunak giza eskubideei eta osasunaren eta gizarte zerbitzuen sistemei dagozkien hainbat mailatan daude. Ikastaro honen helburua maila horien arteko harremanak aztertzea eta ikus daitezkeen aldeak agerian uztea zen. Horren ildotik, era horretako osasun arazoren bat duten pertsonen zuzendutako politika publikoak ebaluatu ziren. Bestalde, pertsona horien eskubideen egoera eta horiek babesteko mekanismoak aztertu ziren. Oso ohikoa izaten jarraitzen du buruko gaixotasun larri jarraituren bat duten pertsonen tratamendua eteteak.

Ikastaroa Clara Asuaren "Buru osasuna eta jarduteko gaitasunaren muga" izeneko ponentziarekin hasi zen. Ondoren, Iñaki Márkezek, Basauriko Buru Osasuneko Zentrokoak, "Buru osasunari eskainitako arretaren egoera" izan zuen hizpide. Madrilgo Comillaseko Unibertsitateko irakaslea den Julián Carlos Ríosek "Espetxeen ingurunean buru osasuna" izan zuen hizpide eta, amaitzeko, mahai-ingurua egin zuten Egunabar Rosa Bracerak, FEDEAFESeko Margarita Tarazagak eta Itziar Cabieces psikologo klinikoak.

TALDEEKIN, ELKARTEKIN ETA GIZARTE ERAGILEEKIN ELKARLANEAN

Ararteko erakundeak zenbait gizarte eragilerekin harreman estua mantentzen du, batez ere, egoera ahuletan dauden pertsonekin edo era askotariko gizarte arazoak dituzten pertsonekin lan egiten duten elkarteekin edo taldeekin. Arazo horiek honako hauek izan daitezke: atzerriko pertsonak, askatasunik ez dutenak, edo marjinazio arazoak dituztenak, etxerik gabeko pertsonak, etab. Talde horiek arazoak eta egoerak antzemateko eta agerian jartzeko bidea ematen dute. Izan ere, bestela, konturatu ere ez ginelako egingo. Horrez gain, bereziki gure gizartean ahulak diren sektoreen artean eta Ararteko erakundea bezalako erakundeen arteko bitartekotza egitekoa garatu dezakete. Horrela, beren eskubideez kontzienteago egiten zaie eta beren aldarrikapenak adierazten laguntzen zaie, administrazioen zerbitzu arduratua eskatuz eta gizarte kohesio handiagoari lagunduz.

Gure erkidegoan dagoen elkarte, talde eta erakunde kopuru handiak gizarte bizitasunaren ezaugarria eratzten du baina, aldi berean, ezinezko erronka da guzti horiekin gutxi gorabehera lankidetzara harreman egonkorrak mantendu nahi dituenarentzat. Horregatik, eta mugak kontuan hartuta, lankidetzara nahi hori zenbait bideren bitartez zehaztu da:

- _ lehenago ere harremana izandako zenbait talderekin harremanak mantenduz;
- _ beren arazoak eta proposamenak helarazten dizkigutenei behar bezala erantzunez;
- _ beste taldeekin harremanak ezartzeko ekimena hartuz;
- _ jarduteko alor antzekoak dituzten zenbait elkarteren artean koordinazio plataformak izatea aprobetxatuz (espetxea, buruko gaixotasuna, immigrazioa...)

Bilera Ijito Herriaren elkarte batzuetako ordezkariekin

ESKOLA UMEEN BISITAK

Beste urte batez, Ararteko erakundea Gasteizko Hezkuntzako Udal Sailarekin elkarlanean aritu da Gasteizko albistegia egiten. Arabako hiriburuko ikastetxe ezberdinetako ikasleek aldian-aldian bisita egiten digute eta, egun batez kazetari bihurtuta, erakundearen lanari lotutako datuak eta informazioak biltzen dituzte, ondoren irrati edo telebista saioa edo egunkaria egiteko.

ESKOLA LANEN III. LEHIAKETAKO SARIEN ENTREGA

Arartekoak eta ondokoak Gasteizen "Gure eskubideak" eskola lanen III. Lehiaketako sariak entregatu zituzten. Lanak aztertzeaz arduratu zen batzordeak bi proiektuak praktika onaren eta baliabideen erabileraren adibide gisa baloratu zituen (tutoretza saioak, Internet...). Aipatutako horiek ikastetxe guztiek dituzte eskuragarri.

_ Lehen Hezkuntzan saria: Beasaingo Murumendi LHri emandakoa. Ikastetxe horrek lan programa sistematikoa aurkeztu zuen, ikasturte guztian zehar eta maila guztietan, giza eskubideei buruzkoa.

_ Bigarren Hezkuntzako saria: Leioako San Jorge Ikastetxeari emandakoa. DBHko 4. mailako ikasle talde batek giza eskubideei buruzko web orrialdea diseinatu zuen eta ikastetxeko ikasle askok parte hartzea lortu zuten.

Lehiaketa horretan parte hartu zuten ikastetxe guztiek partaidetza ziurtagiria jaso zuten.

Eskola lanen III. lehiaketako sari banaketa

ZURE ESKUBIDEAK DEFENDATU BEHARRA DAUKAZU?

ARARTEKORA JO DEZAKEZU

- Euskal administrazio publikoak zurekin gehiegikeriaz, legez kanpo, nahikeriaz, bereizkeriaz, oker edo zabarkeriaz jokatu duen ikertzeko.
- Udalak, Aldundiak edo Eusko Jaurlaritzak oker jokatu badu, zure arazoa konpon dezan.
- Guztion onerako hobekuntzak gomenda ditzan.

ZER DA ARARTEKOA?

- Euskadiko Herri Defendatzailea da.
- Erakunde independentea da.
- Dohain eskaintzen den zerbitzua.

ZER EGITEN DU ARARTEKOAK?

- Pertsonak babestu euskal administrazio publikoen kontra.
- Herritarren eta administrazioaren arteko bitartekari izan.
- Legez kontrako egoerak galerazteko begiratu eta lan egin.
- Konponbideak proposatu eta legeak aldatzera bultzatu.
- Eusko Legebiltzarrari bere lanaren berri eman.

NOIZ JO ARARTEKORA?

- Administrazio batekin edo haren menpeko zerbitzu publiko batekin arazoren bat duzunean.
- Zerikusirik duen administrazioaren aurrean erreklamatu ondoren, erantzunik edo konponbiderik lortu ez duzunean.
- Momentu horretatik hasita, urtebeteko epearen barruan.

NOIZ EZ JO ARARTEKORA?

- Pertsona partikularren arteko auzia denean.
- Gaia auzitara eraman denean.

NOLA EGİN KEXAK?

- Norberaren datuak (izen abizenak, helbidea eta telefono zenbakia), agiri baliagarrien kopiak eta, ahal denean, kexaren arrazoia azaltzen duen idaztia eman.
- Arartekoari zuzendutako gutunaren bidez (Prado, 9 - 01005 Vitoria/Gasteiz).
- Internet bidez: www.ararteko.net
- Norbera hiru bulegoetako batera joanez.

NORA JOAN?

Harrera zuzeneko bulegoak

Araban

Prado, 9 • 01005 Vitoria - Gasteiz
Tel.: 945 13 51 18 • Faxa: 945 13 51 02

Bizkaian

Albia eraikina. San Vicente, 8 - 11. solairua
48001 Bilbao
Tel.: 944 23 44 09

Gipuzkoan

Askatasun hiribidea, 26 - 4.
20004 Donostia - San Sebastián
Tel.: 943 42 08 88

Dei iezaguzu argibide gehiago behar baduzu

